© PDF: Kamunikat.org 2023 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2023

ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Год выдання 37-ы
№ 1 (2270)
3 студзеня 1969 г. ЛЯТНІЦА
Цана 4 кап.

Кастусь ШАВЕЛЬ

РАДЗІМА

Сярод многіх
Чырвоных і радасных дат
Дзень тваіго нараджэння
Вясёлкаю свеціцца.
Як сцягі, прашумелі
Твае пяцьдзесят,
Як сады маладыя
Пад сонцам і месяцам.

Беларусь! Нам з табою
Заўжды маладзець,
Углядацца у заўтрашні дзень
З захапленнем.
А калі запытаюць:
— А хто там ідзе!
— Беларусы! — адкажам, —
Дарогаю Леніна!

ЦВЁРДЫМ ПОСТУПАМ

Мы прывыклі, што кожны год падобны на папярэдні — сваім напружаным працоўным рытмам, гарачым дыханнем будняў.

Мы прывыклі, што кожны наш год непадобны на мінулы,— ён мае сваё непаўторнае аблічча.

«Мінулы год пакінуў добрую памяць у сэрцы кожнага савецкага чалавека. Яшчэ больш магутнай стала наша вялікая Радзіма. Савецкі народ—першабудаўнік камунізма — зноў ярка прадэманстраваў несакрушальнае маральна-палітычнае адзінства, непахісную волю ў барацьбе за ажыццяўленне сваіх стваральных планаў, за ўмацаванне пазіцый сацыялізма, дэмакратыі і міру»,—гаворыцца ў «Навагоднім віншаванні савецкаму народу» Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і Савета Міністраў СССР.

У мінулым годзе, як і ў папярэднія, зрабіла значны крок наперад і наша родная Беларусь. Беларускі народ урачыста адсвяткаваў 50-годдзе БССР і КП Беларусі, яшчэ раз прадэманстраваў вернасць ленінскім ідэям, непахісную веру ў мудрасць партыі, падвёў вынікі камуністычнага будаўніцтва за гады Савецкай улады. На сцягу рэспублікі заззяў трэці ордэн — ордэн Кастрычніцкай Рэвалюцыі.

— Кожны год прыносіць новыя поспехі ў складанай і тонкай справе мастацкай творчасці майстроў культуры і мастацтва ўсіх нашых рэспублік...—сказаў у сваёй прамове на ўрачыстым пасяджэнні ЦК Кампартыі Беларусі і Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, прысвечаным 50-годдзю БССР і КПБ, Леанід Ільіч Брэжнеў.—Немалы ўклад у развіццё сацыялістычнай культуры нашай краіны ўносіць і народ Савецкай Беларусі. Мужная героіка, якая ўласціва беларускаму мастацтву і літаратуры, мае магутныя вытокі—гераізм беларускага народа, беззапаветную адданасць сацыялістычнай Айчыне, глыбокі патрыятызм...

Два месяцы трымалі летам юбілейную творчую справаздачу перад сваім народам майстры беларускага мастацтва. За час фестывалю, які прайшоў па ўсіх абласцях Беларусі, амаль семсот артыстаў і выканаўцаў з 33 прафесіянальных калектываў далі звыш 1300 канцэртаў. Нам было што паказаць, было чым ганарыцца: за пяцьдзесят векапомных гадоў рэспубліка стала краем, у мастацтва якога—добрая, шырокая слава.

За вялікія заслугі ў развіцці беларускага савецкага мастацтва вялікай групе дзеячоў мастацтва, літаратуры і культуры прысвоены ў юбілейным годзе ганаровыя званні заслужаных дзеячаў мастацтва, званні народных і заслужаных артыстаў рэспублікі, заслужаных дзеячаў культуры. Выдатным майстрам нашай літаратуры Аркадзю Куляшову і Максіму Танку нададзена высокае званне народных паэтаў рэспублікі. Шмат працаўнікоў культуры ўзнагароджана Ганаровымі Граматамі і Граматамі Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

У пярэдадзень новага года надрукавана пастанова ЦК Беларусі і Савета Міністраў БССР «Аб прысуджэнні Дзяржаўных прэмій БССР». Лаўрэатамі 1968 года ў галіне літаратуры і журналістыкі, музыкі і тэатральнага мастацтва, кінематаграфіі і архітэктуры стала дзевятнаццаць чалавек. Шчыра віншуем гэты слаўны атрад працаўнікоў нашай літаратуры і мастацтва!

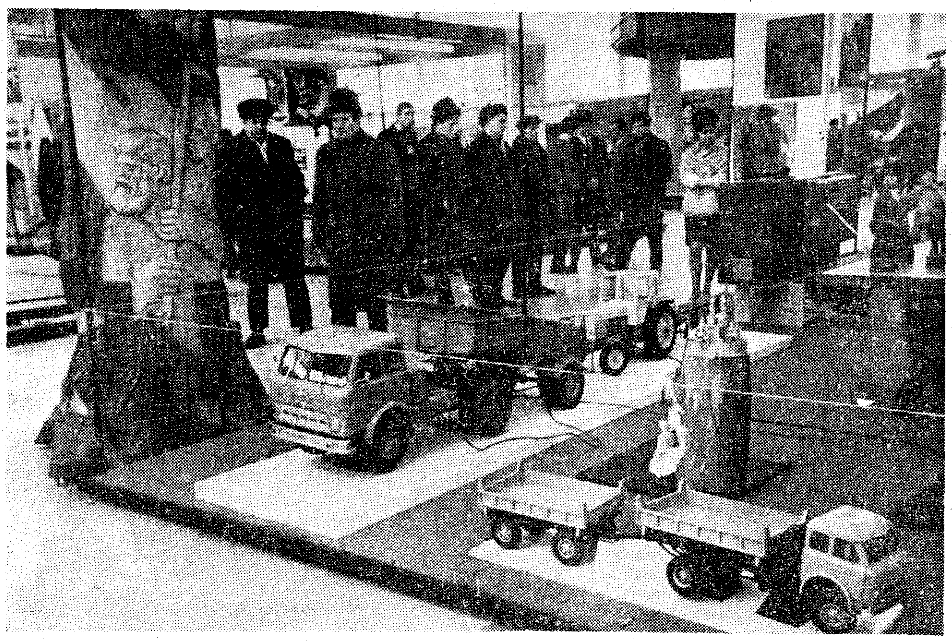
Мінулы год быў годам новага росквіту мастацтва шырокіх народных мас. Каля года ў гарадах і вёсках рэспублікі праходзіў агляд мастацкай самадзейнасці, прысвечаны 50-годдзю БССР і КПБ. У ім удзельнічала каля 23 тысяч самадзейных калектываў, якія аб'ядналі ў сабе сотні тысяч аматараў. Такога ўсенароднага захаплення мастацкай творчасцю яшчэ ніколі не бачыў наш край. Агляд фінішаваў 27 снежня заключным канцэртам — маляўнічым і радасным святам народных талентаў. Той, хто бачыў і чуў выступленні тысячнага зводнага хору з лепшых самадзейных харавых калектываў рэспублікі, выступленні танцавальных калектываў і асобных выканаўцаў, ніколі не забудзе гэтага велічнага, узнёслага відовішча.

Ідзе трэці дзень новага года. І з першых гадзін і дзён гэтага года мы прызнаем у 1969-м дастойнага брата папярэдніх. Нашы газеты друкуюць паведамленні аб першых працоўных перамогах. Перамогах, якія мы прысвячаем цяпер надыходзячаму 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна.

Кожнаму савецкаму чалавеку надзвычай блізкае і дарагое імя Леніна — вялікага правадыра і настаўніка ўсіх працоўных. У гэтыя дні асаблівы сэнс набывае заклік нашай партыі жыць, вучыцца, працаваць і перамагаць — па Ільічу. І кожны працаўнік горада і вёскі, стаўшы на ленінскую вахту, імкнецца прыйсці да гэтай знамянальнай даты са сваімі асабістымі падарункамі.

Няма сумнення, што нашы пісьменнікі, дзеячы мастацтваў зробяць усё, каб увасобіць бессмяротны вобраз Ільіча ў мастацкіх творах, каб як мага паўней паказаць увасабленне яго вучэння ў жыцці. Задача работнікаў нашых культасветустаноў — быць актыўнымі прапагандыстамі ленінскіх ідэй, раскрываць іх веліч і жыватворчую сілу.

Мы з упэўненасцю глядзім у будучыню. Мы ідзем да яе цвёрдым пераможным поступам.

Над Свіслаччу вырасла велізнае збудаванне з шкла і бетона. Напярэдадні 50-годдзя БССР і Кампартыі Беларусі тут адкрылася пастаяннадзеючая выстаўка дасягненняў народнай гаспадаркі рэспублікі.

І ўдзень і ўвечары тут мнагалюдна. Наведвальнікі любуюцца гігантамі-самазваламі, цягачамі і землекапальнымі машынамі, станкамі і фотаапаратамі, затрымліваюцца каля віцебскіх і брэсцкіх дываноў, вырабаў з фарфору, фаянса, шкла, дрэва.. Тут можна ўбачыць усё, чаго дасягнула наша рэспубліка за гады Савецкай улады, пачынаючы ад 75-тоннага «БелАЗа» і канчаючы мініяцюрнымі жаночымі гадзіннікамі. Трэба адзначыць, што і сам будынак выстаўкі — добры помнік нашай сучаснай архітэктуры.

Фота М. МІНКОВІЧА.

КАЛІ ВЫ СТУПАЕЦЕ НА БЕЛАРУСКУЮ ЗЯМЛЮ...

Мікалай ЦІХАНАЎ

Калі вы ступаеце на беларускую зямлю, вас ахоплівае асаблівае пачуццё роднасці, унутранай блізкасці, сардэчнае хваляванне, таму што вы ступаеце на зямлю герояў, песеннікаў, суровых людзей з пяшчотнай усмешкай, працаўнікоў, якія любяць сваю родную краіну, за гонар, незалежнасць і свабоду якой пралілі кроў.

Гэтыя аратыя і рабочыя-камуністы, стваральнікі сучаснай сацыялістычнай Беларусі, спарадзілі слаўных песняроў, якія апелі гісторыю народнага подзвігу, глыбіню народнай душы, парадзілі празаікаў, якія расказалі і пра цяжкія гады і пра дні перамог, парадзілі майстроў усіх мастацтваў, артыстаў і мастакоў.

Ад краіны гора, цемры, прыгнёту браты-беларусы прайшлі доўгі шлях стваральнай працы, і ўсе народы Савецкага Саюза пачулі натхнёнае слова беларускай паэзіі і прачыталі непаўторныя старонкі кніг, напісаных за гэтае паўстагоддзе сацыялістычнага будаўніцтва.

А калі надышоў суровы час смяротнай бітвы з бязлітасным ворагам, узяліся за зброю і хлебаробы, і паэты, і рабочыя, і нават школьнікі, і вораг спазнаў сілу народнай нянавісці.

Па-братэрску прыйшлі вызваляць Беларусь сыны ўсіх народаў нашай Радзімы, апранутыя ў шэрыя шынялі, са зброяй у руках, з ярасцю ў сэрцах.

І сёння, калі па-святочнаму апранутыя людзі запаўняюць плошчы і палаць культуры Беларусі, адзначаючы свята пяцідзесяцігоддзя рэспублікі, хочацца сказаць ад усяго сэрца:

— Дзякуй вам, дарагія браты і сёстры, што вы такія цудоўныя ўмельцы, такія смелыя, бясстрашныя байцы, такія шукальнікі новага, такія ўзоры людзей новага чалавецтва!

— Дзякуй вам, так многа перажыўшым і так многа перацярпеўшым, дзякуй вам, людзі, што не скарыліся ні перад прыроднымі бедамі, ні ў час самых суровых выпрабаванняў, ні перад ворагам, які і страхам і ілжывую ласкаю хацеў прывабіць і купіць вашы сэрцы!

Можна ўспамінаць цяжкае мінулае, але трэба глядзець і на тое, што сёння перад вачыма, і на дарогу, што ляжыць наперадзе і вядзе ў будучыню што ўздымае Беларусь на новыя вышыні.

Слава яе працаўнікам, яе майстрам, яе паэтам і пісьменнікам, артыстам і мастакам, вучоным і тэхнікам, усяму працоўнаму народу, улюбёнаму ў сваю справу, у сваю будучыню.

Праўда народнага жыцця відна ўсяму свету, і дарэмна стараюцца ворагі прынізіць нашы заваёвы, што перавярнулі ўвесь уклад жыцця,— нічога ў іх не выйдзе. Яны самі сядуць у лужыну, гэтыя злосныя выдумшчыкі і паклёпнікі. А беларускі народ, як эпічны волат сваіх народных песень, узвысіцца да нябёс і да нябёс падыме сваю любоў і адданасць вялікаму подзвігу, здзейсненаму дзеля шчасця Савецкай Беларусі!

Чыстасардэчна вітаю вялікі юбілей вялікага народа!

МАГІЛЯЎЧАНЕ—ЛАЎРЭАТЫ ЛЕНІНІЯНЫ КІРАЎСКАГА ЗАВОДА

Тры гады назад народны агіттэатр мініяцюр «Усмешка» Палаца культуры Магілёўскага завода штучнага валакна па запрашэнні Ленінградскага Дома мастацкай самадзейнасці пабываў на гастролях у паўночнай сталіцы. Адно з выступленняў агіттэатра адбылося тады ў Палацы культуры імя Газа перад калектывам Кіраўскага завода. З таго часу і пачалася дружба паміж удзельнікамі агіттэатра «Усмешка» і самадзейнымі артыстамі буйнейшага ў Ленінградзе палаца культуры.

А нядаўна нашы сябры запрасілі агіттэатр «Усмешку» і народны ансамбль танца Палаца культуры Магілёўскага завода штучнага валакна прыняць удзел у аглядзе мастацкай самадзейнасці, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна.

Выступленні нашых калектываў праходзілі з вялікім поспехам, іх цёпла і сардэчна прымалі ўдзельнікі раённай партыйнай канферэнцыі, рабочая моладзь праслаўленай Выбаргскай стараны, студэнты Ленінградскага інстытута культуры і Вышэйшай прафсаюзнай школы.

Гасцінныя гаспадары паклапаціліся аб тым, каб іх беларускія сябры пазнаёміліся з архітэктурнымі і гістарычнымі помнікамі горада, з ленінскімі месцамі горада над Нявой.

Цікавай была творчая сустрэча магіляўчан з ленінградскімі паэтамі і кампазітарамі, прафесіянальнымі і самадзейнымі артыстамі. Ва ўрачыстай абстаноўцы нашым ансамблю танца і агіттэатру былі ўручаны пасведчанні аб прысваенні ім ганаровага звання лаўрэатаў Лелініяны Кіраўскага завода і памятныя медалі.

Вясной будучага года ленінградскія самадзейныя артысты будуць гасцямі Палаца культуры Магілёўскага завода штучнага валакна.

У. БАРАНОЎСКІ,
дырэктар Магілёўскага абласнога Дома народнай творчасці, мастацкі кіраўнік народнага агіттэатра «Усмешка».

ВЕЧАРЫ, ЛЕКЦЫІ, ГУТАРКІ

□ Вялікай папулярнасцю карыстаюцца ў саўгасе «Язерскі» Чэрыкаўскага раёна тэматычныя вечары, прысвечаныя прапагандзе бессмяротнага ленінскага вучэння і дзейнасці Камуністычнай партыі па ажыццяўленні запаветаў Ільіча. Перад рабочымі і слухачамі саўгаса выступаюць члены мясцовай лектарскай групы, ветэраны рэвалюцыі, старыя камуністы, перадавікі вытворчасці.

□ Чытанне лекцый і дакладаў, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча, у Быхаўскім раёне вядуць каля 50-ці агіткалектываў. Яны пабывалі ўжо ва ўсіх калгасах, саўгасах і на прадпрыемствах з лекцыямі аб У. І. Леніне і яго ролі ў стварэнні Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы.

□ На сустрэчы з вучнямі мінскай сярэдняй школы № 15 пабываў народны мастак Беларусі З. Азгур. Ён пазнаёміў школьнікаў са сваёй творчасцю, расказаў аб новых работах, якія прысвячаюцца 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна.

Марыя КАМІСАРАВА.

СЯСТРЫ СІНЯВОКАЙ

Гэта ты падарыла мне, ветлая,
Песні ціхія, родныя, светлыя,
Гэта Шырмы рукі пявучыя,
Як на крылах, нясуць сугучча іх.

Бачу слоў купалаўскіх промені
І Лявоніху вашу гарэзную,
Хвалі чыстыя, светлыя ў Нёмане,
Сіні лён і бары і бярэзнікі.
І радкі мне Якуба Коласа
Адклікаюцца шчырым голасам.

Беларусь мая, свет мой ясны,
Цвет вясёлкавы, непагасны, —
Тваё гора з табой раздзяляла,
Тваёй скрухай душу апякала.
Партызанскай клятвы скрыжалі
У мяне на сэрцы ляжалі.

Беларусь! Тваю ясную долю
Вораг засціў хмарай жуды;
Гнаў у пекла,
за дрот, у няволю
Маладыя твае гады.
Нівы твае каласістыя
Выпякаў і крышыў метал,
Песні твае галасістыя
Кулямі — напаваў.

Ах, плача слязьмі крывавымі
Сэрца маё і цяпер
Па загрызеных ваўкадавамі
У лагерах,
За дратамі іржавымі,
Дзе пакутам — ні меж, ні мер
На апошняй крывавай вайне...

А сёння, у зорах краіна,
Зіхаціш, чароўная, мне,
І ў наступныя светлыя дні
Пракладаеш глыбокі след.
Тройчы хрышчаны у агні
Непагаснай красы тваёй цвет,
Беларусь мая,
родны мой свет!

Пераклад Антона БЯЛЕВІЧА.

СЛАВА І ВЕЛІЧ

Юрый ЗБАНАЦКІ

І зноўку радасць у нашым доме. Летась мы ўрачыста святкавалі 50-годдзе Вялікага Кастрычніка, украінскі народ адзначаў паўстагоддзе Савецкай Украіны, а сёння Савецкая Беларусь разам са сваімі сябрамі святкуе паўвекавы юбілей сваёй сацыялістычнай дзяржаўнасці.

— А хто там ідзе! — пачуўся калісьці, на пачатку стагоддзя, голас вялікага паэта

Ідуць беларусы! І ўжо не бяду і цяжкое гора нясуць яны на сваіх плячах; сёння поўніцца радасцю вольны беларускі край і на ўвесь свет — яго слава і веліч.

Калі на Генеральнай Асамблеі ААН бярэ слова прадстаўнік БССР — народы ўсяго свету прыслухоўваюцца да яго слова... І лунае над светам гордасць за народ, які стаў пры Савецкай уладзе свабодным і роўным між роўных, і слова гэтага разняволенага народа, набіраючы ўсё большую вагу і звонкасць, гучыць у абарону ўсіх заняволеных і прыгнечаных. Народ абноўленай Беларусі змагаецца за шчасце ўсіх народаў.

Душа народа — яго літаратура, песня, слова. Слова беларускіх майстроў адно з найзванчэйшых найпрыгажэйшых ва ўсёй шматнацыянальнай савецкай культуры, яно чэсна і мудра расказвае ўсяму свету пра красу і веліч сённяшняй Беларусі.

Мае дзяцінства і юнацтва прайшлі ў чароўным прыдняпроўскім краі, там, адкуль зусім недалёка да Беларусі. Ціхім летнім вечарам былі чутны ў нас на Украіне задуменныя песні беларускіх дзяўчат, плылі лёгкім туманом над спакойнымі водамі Дняпра. У беларускіх песнях, як і ў цудоўных вершах Янкі Купалы і Якуба Коласа, жыве бессмяротная і велічная душа беларускага народа. Яшчэ ў дзяцінстве яна зачаравала мяне, павяла праз усё жыццё.

У гады Вялікай Айчыннай вайны мне давялося змагацца супраць лютага ворага пляча ў плячо з рускімі і беларускімі братамі. Неаднойчы мы пераходзілі Дняпро, ступалі на беларускі бераг. І нас, украінскіх партызан, сустракалі як родных браты-беларусы, бо ў нашых сэрцах аднолькава палала нянавісць да фашызму, жыла любоў да свабоды і незалежнасці, нас аднолькава аб'ядноўвалі вялікія пачуцці братэрства.

У маёй хаце сёння пяшчотна гучыць дарагая мне беларуская мова, на маім рабочым стале ўзвышаюцца горы кніг беларускіх пісьменнікаў, а ў маім сэрцы поруч з Тарасам — Янка Купала і Якуб Колас, сярод маіх найлепшых сяброў — творцы сучаснай цудоўнай беларускай літаратуры.

На вашай чароўнай ласкавай зямлі сёння вялікае свята. У вашых сэрцах пяшчотная радасць. Такое ж свята і такая ж радасць сёння і ў нашых сэрцах.

Сардэчнае прывітанне нашай роднай Савецкай Беларусі!

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР за актыўную вытворчую і грамадскую работу, а таксама шматгадовую і актыўную работу ў савецкіх органах і ў сувязі з 50-годдзем Беларускай ССР і Камуністычнай партыі Беларусі ўзнагародзіў Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР і Граматай Вярхоўнага Савета БССР вялікую групу перадавікоў народнай гаспадаркі, работнікаў навукі і культуры, партыйных, савецкіх, прафсаюзных, камсамольскіх органаў і ветэранаў працы. Сярод узнагароджаных.

ГАНАРОВАЙ ГРАМАТАЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

АГНЯЦВЕТ (Каган) Эдзі Сямёнаўна — паэтэса;
АЛАДАЎ Мікалай Ільіч — прафесар кафедры кампазіцыі Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага;
АЛЕКСАНДРОЎСКАЯ Ларыса Пампееўна — старшыня праўлення Беларускага тэатральнага аб'яднання;
АСТРЭЙКА (Акім) Анатоль Пятровіч — пісьменнік;
АХРЭМЧЫК Іван Осіпавіч — загадчык кафедры Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута;
БЕРГЕР Міхаіл Аронавіч — прафесар кафедры фартэпіяна Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага;
БІРЫЛА Сцяпан Сцяпанавіч — акцёр Беларускага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы;
ВАЛЫНЧЫК Антон Міхайлавіч — загадчык кафедры Гродзенскага педагагічнага інстытута імя Янкі Купалы;
ВАРАНОВІЧ Віктар Іванавіч — кінамеханік сельскай стацыянарнай устаноўкі Мядзельскага раёна;
ВАСІЛЕВІЧ Алена Сямёнаўна — загадчык аддзела рэдакцыі часопіса «Работніца і сялянка»;
ГЕРШТЭЙН Ганна Геселеўна — рэдактар рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіі Міністэрства культуры БССР;
ГЛЕБАЎСКАЯ Яніна Казіміраўна — артыстка Беларускага Дзяржаўнага тэатра імя Якуба Коласа;
ГОРБАЧ Тамара Мікалаеўна — загадчыца Вензавецкай сельскай бібліятэкі Дзятлаўскага раёна;
ДЗЯДЗЮШКА Уладзімір Іосіфавіч — акцёр Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга тэатра імя Янкі Купалы;
ДОЎНАР-ЗАПОЛЬСКАЯ Леаніда Віталеўна — рэдактар па музычных творах Міністэрства культуры БССР;
ДРОЗД Антон Рыгоравіч — старшыня Савета па кіно Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў;
ЖЫЛІНСКАЯ Матруна Мікітаўна — дырэктар Віцебскай абласной дзіцячай бібліятэкі імя Н. К. Крупскай;
ЖУК Рыгор Сцяпанавіч — намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення кінафікацыі і кінапракату Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі;
ЗАКЛІНСКАЯ Алена Міхайлаўна — загадчык аддзела Дзяржаўнага музея БССР;
ЗАРЫЦКІ Аляксей Аляксандравіч — пісьменнік;
КАЛЯДЭНКА Аляксандр Іванавіч — мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага вучылішча;
КЛІЕНСКІ Ілья Хаімавіч — кіраўнік народнай харавой капэлы Палаца культуры прафсаюзаў;
КОРСАК Любоў Паўлаўна — кіраўнік лялечнага тэатра Дома піянераў і школьнікаў Нясвіжскага раёна;
КРАСОЎСКІ Яўген Яўстаф'евіч — мастак-жывапісец;
КРАЎЦОЎ Фёдар Васільевіч — артыст Магілёўскага абласнога тэатра музычнай камедыі;
КУДРАЕВА Ніна Іванаўна — загадчыца Мінскай бібліятэкі № 9;
КУФКО Эдуард Станіслававіч — мастак Брэсцкага філіяла Саюза мастакоў БССР;
ЛАДЫГІНА Вольга Барысаўна — кіраўнік архітэктурна-канструктарскай майстэрні «Белдзяржпраекта»;
ЛАВЕЦКІ Пётр Спірыдонавіч — дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны;
ЛІЎШЫЦ Хаім Майсеевіч — мастак-жывапісец;
ЛОСЬ Еўдакія Якаўлеўна — паэтэса;
ЛЯОНЦЬЕВА Тамара Еўдакімаўна — начальнік аддзела Цэнтральнага дзяржаўнага гістарычнага архіва БССР;
ЛЯШЭНКА Ларыса Дзмітрыеўна — выкладчык Гродзенскага культасветвучылішча;
МАРЦЬЯНАВА Антаніна Нічыпараўна — інструктар Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў;
МАРЫКС Аскар Пятровіч — народны мастак БССР;
МЕЛЬНІКАЎ Аляксандр Аляксеевіч — дырэктар Мінскай дзіцячай музычнай школы № 3;
МІЦКЕВІЧ Даніла Канстанцінавіч — дырэктар Літаратурнага музея Якуба Коласа;
ПАЛЬЧЭЎСКІ Аляксандр Осіпавіч — адказны сакратар часопіса «Вясёлка»;
ПАСЛЯДОВІЧ Макар Трафімавіч — пісьменнік;
ПРОКША Леанід Януаравіч — рэдактар газеты «Голас Радзімы»;
РАЖБА Іосіф Абрамавіч — акцёр Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра імя М. Горкага;
РАМАНОЎСКАЯ Вера Сяргееўна — загадчык аддзела Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны;
РУДНІК Наталля Канстанцінаўна — загадчыца Брынеўскага сельскага клуба Петрыкаўскага раёна;
САКАЛОВА Галіна Аляксандраўна — дырэктар Віцебскага абласнога Дома народнай творчасці;
САКАЎ Майсей Арцёмавіч — загадчык аддзела культуры выканкома Бярэзінскага раённага Савета дэпутатаў працоўных;
САЛАБУЦІН Мікіта Тарасавіч — дырэктар Дзяржаўнага тэатра лялек БССР;
САЛАЎЕЎ Аляксандр Аляксандравіч — мастак Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа;
САМАРАДАЎ Аляксандр Сяргеевіч — саліст Беларускай дзяржаўнай філармоніі;
СІПАЧ Міхаіл Андрэевіч — начальнік упраўлення кінафікацыі Гродзенскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных;
СОКАЛ Майсей Барысавіч — артыст Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра імя М. Горкага;
СПЛАШНОЎ Сяргей Іванавіч — рэжысёр мастацкіх фільмаў студыі «Беларусьфільм»;
СТРУНІН Аляксандр Пятровіч — галоўны рэжысёр Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра;
УГОЛЬНІКАВА Алена Міхайлаўна — загадчыца Рэчыцкай раённай бібліятэкі;
УЛАСЕНКА Генадзь Агеевіч — кінамеханік Гарадоцкага галаўнога кінатэатра;
ФЕДАРКОЎ Фёдар Паўлавіч — кінамеханік Забялышанскага сельскага клуба Хоцімскага раёна;
ХВЕДАРОВІЧ-ЧАРНУШЭВІЧ Мікалай Фёдаравіч — пісьменнік;
ЦУРБЕЛЕЎ Пётр Пракопавіч — намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення кінафікацыі і кінапракату Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі;
ЦЯЦЕРЫН Адольф Міхайлавіч — загадчык аддзела культуры выканкома Асіповіцкага раённага Савета дэпутатаў працоўных;
ЧАПУРНОВА Ларыса Уладзіміраўна — старшы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны;
ЧОПЧЫЦ Адам Сідаравіч — выкладчык Гродзенскага музычна-педагагічнага вучылішча;
ЧУМАКОЎ Іван Васільевіч — галоўны мастак Магілёўскага абласнога тэатра музычнай камедыі;
ЧЫГРЫНАЎ Іван Гаўрылавіч — загадчык аддзела часопіса «Полымя»;
ШАЙКЕВІЧ Яфім Міхайлавіч — дырэктар Брагінскага раённага Дома культуры;
ШМУДЗЯНКОЎ Васіль Іванавіч — дырэктар Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра;
ШЫЕНАК Алена Аляксандраўна — кіраўнік групы архітэктурна-планіровачнага аддзела Віцебскіх абласных майстэрняў «Белдзяржпраекта»;
ЯФІМАЎ Юрый Міхайлавіч — дырыжор Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

ГРАМАТАЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

АГРАНОВІЧ Марк Майсеевіч — дырэктар Баранавіцкага гарадскога Дома культуры;
АЛАМАХА Васіль Іванавіч — загадчык аддзела культуры выканкома Лідскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных;
АЎЭРБАХ Леў Давыдавіч — лектар-музыказнаўца Беларускай Дзяржаўнай філармоніі;
БАЛАХАНАЎ Віктар Станіслававіч — метадыст Слаўгарадскога раённага Дома культуры;
БАЛЬЦЭВІЧ Анатоль Антонавіч — галоўны хармайстар Дзяржаўнага народнага хору БССР;
БАНЬКОЎ Дзмітрый Панцялеевіч — кінамеханік вёскі Целяшы Гомельскага раёна;
БАРЫСЕВІЧ Васіль Мікалаевіч — дырэктар Палаца культуры прафсаюзаў;
БАРЫСЕНАК Барыс Васільевіч — артыст Беларускага дзяржаўнага тэатра юнага гледача;
БОКАЎ Анатоль Іосіфавіч — саліст Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага тэатра оперы і балета;
ВАРАБ'ЕЎ Анатоль Міхайлавіч — мастацкі кіраўнік Брэсцкага гарадскога ансамбля танца «Радасць»;
ВОЛ Рахіль Гдальеўна — салістка Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР;
ГЛАЗОЎСКАЯ Ганна Сямёнаўна — кіраўнік мастацкай самадзейнасці Беладубраўскага сельскага клуба Касцюковіцкага раёна;
ГУРЭЦКІ Іван Фадзеевіч — загадчык электрацэха Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы;
ДАНСКАЯ Яўгенія Рыгораўна — літаратурны супрацоўнік рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва»;
ДЗЕМЯНОВІЧ Аляксандр Мікалаевіч — кінамеханік Асташынскага сельскага клуба Карэліцкага раёна;
ДОЎГАВА Лілія Рыгораўна — загадчыца кніжнага магазіна гарадскога пасёлка Гарадзішча Баранавіцкага раёна;
ЖОЛУДЗЕЎ Ігар Валянцінавіч — загадчык аддзела Дзяржаўнай бібліятэкі імя У. І. Леніна;
ЖУК Міхаіл Фёдаравіч — акцёр Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра;
ЖЫЖЭНКА Вірынея Пятроўна — старшы рэдактар выдавецтва «Беларусь»;
ЗАСІМ Мікалай Міхайлавіч — кінамеханік Пескаўскага сельскага стацыянара Бярозаўскага галаўнога кінатэатра;
КАМІНСКІ Мікалай Іванавіч — намеснік дырэктара Цэнтральнага дзяржаўнага архіва Кастрычніцкай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва;
КАРЛЮКОЎ Васіль Яўсеевіч — выкладчык Гродзенскага музычна-педагагічнага вучылішча;
КАТКОЎ Сяргей Пятровіч — кіраўнік студыі выяўленчага мастацтва Мінскага палаца піянераў;
КІДУЛЯ Іван Адольфавіч — саліст Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР;
КРЫЦКІ Мікалай Іванавіч — дырэктар Індурскага сельскага клуба Гродзенскага раёна;
МАКЕЕВА Таццяна Аляксееўна — загадчыца кніжнага магазіна Іўеўскага раёна Гродзенскай вобласці;
МАЛЯЎКА Нона Ільінічна — загадчыца цэнтральнага кніжнага магазіна Клецкага райспажыўсаюза;
МІНЯНКОВА Маргарыта Сяргееўна — выкладчык Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага;
НІКІЦІНА Аляксандра Пятроўна — кіраўнік хору Дома культуры Мінскага аўтазавода;
НЯХАМКІН Уладзімір Львовіч — адказны сакратар рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва»;
ПАПОВА Варвара Фёдараўна — салістка танцавальнай групы Дзяржаўнага народнага хору БССР;
ПАПОЎ Іосіф Сцяпанавіч — галоўны рэжысёр Гомельскага абласнога драматычнага тэатра;
ПРЫДЫБАЙЛА Кацярына Антонаўна — загадчыца Прошчыцкай сельскай бібліятэкі Слуцкага раёна;
РАМАНОЎСКІ Іван Юльевіч — рэдактар аддзела рэдакцыі часопіса «Маладосць».
РУТШТЭЙН-КУЛАКОЎ Кузьма Львовіч — артыст Дзяржаўнага рускага тэатра імя М. Горкага;
РЫЖЭНСКІ Міхаіл Барысавіч — дырэктар кінатэатра г. Магілёва;
СЕРАБРАНІКАЎ Валерый Рыгоравіч — дырэктар Мазырскай дзіцячай музычнай школы;
СКРЫДЛЕЎСКАЯ Марыя Сігізмундаўна — інспектар аддзела культуры Пастаўскага раённага Савета дэпутатаў працоўных;
СКУРАШЭЎСКАЯ Соф'я Міхайлаўна — кіяскёр Навагрудскага раённага агенцтва «Саюздрук»;
ТАМКОЎ Леў Мікалаевіч — архітэктар Гомельскіх абласных праектных майстэрняў;
УРУБЛЕЎСКАЯ Галіна Георгіеўна — загадчыца Аршанскай гарадской бібліятэкі імя Пушкіна;
УСАВА Любоў Дзмітрыеўна — галоўны архітэктар Дзяржаўнага праектнага інстытута «Мінскпраект»;
ХРАМЯНКОВА Вера Уладзіміраўна — загадчыца Ціхініцкай сельскай бібліятэкі Рагачоўскага раёна;
ЦІХАНОЎСКАЯ Рыма Іванаўна — загадчыца Ваўкавыскай раённай бібліятэкі;
ШАМЕЦЬКА Уладзімір Мікалаевіч — загадчык Камянецкага сельскага клуба Мінскага раёна;
ШРАМЧАНКА Віктар Пятровіч — акцёр Дзяржаўнага рускага тэатра імя М. Горкага;
ЯСКЕВІЧ Мікалай Пятровіч — загадчык Межаўскай сельскай бібліятэкі Аршанскага раёна.

НОВЫ ШЫРОКАФАРМАТНЫ

Гамяльчане атрымалі добры падарунак. З жалеза, шкла, бетона і алюмінія пры кінатэатры імя Калініна пабудавана новая глядзельная зала на 900 месц. Цяпер у дзвюх залах—старой і новай — адначасова могуць глядзець фільмы 1500 чалавек. У новай глядзельнай зале — чорная паовясная столь са спецыяльным схаваным асвятленнем. Калі запальваецца святло, ствараецца ўражанне зорнага неба. Сцены залы апрацаваны спецыяльнымі акустычнымі матэрыяламі і абшыты драйлянымі рэйкамі. Шырокафарматны экран займае плошчу ў 240 квадратных метраў.

Эфектна выраша̄на светлавое афармленне фае. Тут столь мае суцэльнае асвятленне, схаванае пад матавым шклом. Фае ўпрыгожана мастацкім мазаічным панно на тэму «Плыве па зямлі карагод», якое выканана мастакамі М. Казакевічам і Д. Алейнікам.

Поўнасцю рэканструяваны касавы вестыбюль.

Пабудаваны яшчэ трохпавярховы адміністрацыйны будынак, у якім размешчаны розныя службы, апаратная, салон мастака.

Д. ХАЕТ.

© PDF: Kamunikat.org 2023 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2023

Фатаграфія нагадала...

ТАМ, ЗА ГАДАМІ...

Гэтай фатаграфіі мала не паўвеку. І. Занцэвіч — другі злева.

НЕ ПОМНЮ ўжо, ці напалохала таго местачковага фатографа паяўленне чатырох узброеных хлопцаў. Хутчэй—не вельмі. Час быў гарачы, трывожны. Ішоў 1919 год—разгар грамадзянскай вайны—і людзі прызвычаіліся да ўсяго.

Помню толькі, як развязіліся мы на фанерны макет легкавушкі, што стаяў у фотаатэлье. Мы, вясковыя хлопцы, першы раз у жыцці ўбачылі, які ён, гэты аўтамабіль.

Фатограф, пажылы чалавек, пазіраючы на нас з затоенай усмешкай, пацікавіўся, ці не хочам мы сфатаграфавацца ля аўтамабіля. Мы з радасцю заківалі галовамі.

Вось яна ляжыць перада мной тая старая фотакартка. Я і ўглядаюся ў юначыя твары маіх сяброў — было нам па васемнаццаць — і кажу: «Добры дзень, дарагія хлопцы!» Я кажу так, хоць жывыя сёння толькі я, ды Сцёпка Юруць, а Мішачка Грамак (ён першы справа), ды Грышка Таранда (першы злева) загінулі яшчэ тады, у грамадзянскую.

Дарагое, незабыўнае юнацтва. Праз смугу гадоў паўстае яно, поўнае трывог і выпрабаванняў, але, чэснае слова, шчаслівае. Шчаслівае той радасцю, той апантанасцю, якая валодала намі. Рушыўся стары свет, займалася над зямлёй новая эра, і мы былі непасрэднымі ўдзельнікамі гэтых гістарычных падзей. Як было не ганарыцца?

Сам я з вёскі Жарабкавічы, што каля Ляхавіч. З рэвалюцыяй, калі можна так сказаць, пазнаёміўся вось так. Было мне семнаццаць гадоў, калі паехаў я працаваць у Лунінец. Там уладкаваўся качагарам у дэпо. Аднойчы выклікае мяне наш начальнік і кажа: «Хачу табе, Ванюха, даць адно даручэнне. Стаіць у тупіку класны вагон, дык ты перасяліся туды з усімі манаткамі і жыві там. За вартаўніка будзеш».

Добра. Жыву я, значыць, у гэтым вагоне, палю кожны дзень печ і не разумею, якое яно, гэта даручэнне. Аж аднойчы ноччу чую, стукае нехта ў дзверы. «Хто?» — пытаюся. «Свае», — кажуць і называюць прозвішча начальніка дэпо, маўляў, ад яго ёсць паперка. Што будзеш рабіць? Калоцячыся ад страху, адчыніў. Бачу —пяцёра са стрэльбамі ды яшчэ кулямёт за сабой цягнуць.

— Не бойся, хлопча, мы свае,— усміхаецца старэйшы з іх і паперку працягвае. А паперка сапраўды ад начальніка, і піша ён, каб пусціў я гэтых людзей у вагон.

Так жывём мы разам тыдзень, другі. Хлопцы выходзяць з вагона толькі па вечарах, а то і ноччу.

Аднойчы прыбягае са станцыі нейкі чалавек і нешта маім шапнуў. Тыя ўскочылі, за стрэльбы схапіліся. З вагона — і бягом на чыгуначны мост. Ну, і я з імі. Леглі за насыпам, кулямёт устанавілі. Праз некалькі хвілін чуем — стукае цягнік. Толькі паказаўся з-за паварота, як мае ўлупілі па ім з кулямёта ды са стрэльбаў. Спыніўся цягнік, павысыпалі з яго салдаты, і хто куды. А нашы паверх галоў яшчэ—трах-тара-рах. Бачым, і машыніст з паравоза сігануў. Вось так. Потым ужо я даведаўся, што цягнік карнілаўцаў вёз. А тыя пяцёра, што ў вагоне жылі — бальшавікі, і было ў іх заданне не прапусціць карнілаўцаў па чыгунцы.

Тут, у Лунінцы, я і Кастрычніцкую рэвалюцыю сустрэў. Памятаю, як прыехалі матросы-бальшавікі і абяззброілі жандармерыю, як устанаўлівалася ў горадзе Савецкая ўлада.

Неўзабаве паехаў я дахаты. А тут хутка і кайзераўскія войскі прыйшлі. Неяк сабраліся ў нашай хаце некалькі жарабкаўскіх хлопцаў. Пагаварылі мы пра тое-сёе, і раптам нехта прапанаваў арганізаваць партызанскі атрад. Былі ў вёсцы яшчэ з імперыялістычнай вайны ваенныя склады. Вось мы і рашылі адтуль запасціся зброяй. Ноччу адзін з нас адцягнуў увагу вартавога, а астатнія праз акно залезлі ў склад і ўзялі каля дзесятка стрэльбаў з патронамі.

Сталі мы па начах рабіць на дарогах засады, куляй сустракалі няпраных гасцей.

У дзевятнаццатым на змену немцам прыйшлі белапалякі. Наш маленькі партызанскі атрад паранейшаму не даваў ворагам спакою. У Клецку — гэта ад нас вёрст дванаццаць — стаялі чырвоныя. Ноччу мы пераходзілі фронт і ў Клецку атрымлівалі заданні па разведцы. Памятаю, як аднойчы мы са Сцяпанам Юрасем, пераапрануўшыся ў жаночае адзенне, пайшлі ў вёску Падлессе, дзе стаялі ўланы. Зайшлі ў царкву, а тут, раптам, аблава. Ледзь выратаваліся, але звесткі пра войска сабралі.

Калі заходнія вобласці Беларусі адышлі да буржуазнай Польшчы, я паехаў з роднай вёскі ў Савецкую краіну. Шмат год цяслярыў у Мінску. Дарэчы, у 1929 годзе працаваў брыгадзірам на будаўніцтве Дома ўрада.

На сабе, памятаю, цягалі цэглу, бэлькі і іншы будаўнічы матэрыял. Зараз, калі бываю ў Мінску, не ўцярплю, каб не прайсціся ля Дома ўрада.

Цяпер я на пенсіі. Жыву зноў на радзіме. Праўда, не ў Жарабкавічах, а побач, у пасёлку Свісткоўшчына. Даў мне калгас добры дом, сад, агарод. Так што старасць мая, як кажуць, дай бог такую ўсім сябрам. Выгадаваў сямёх дзяцей. Ёсць у меня дзесяць унукаў. Адным словам, толькі жыві ды радуйся.

Эге ж, яшчэ пра адно ледзь не забыўся расказаць. Пару гадоў назад неяк выклікаюць мяне ў ваенкамат. Што, думаю, за прычына— я ж інвалід Айчыннай вайны ды і з гадоў, як кажуць, выйшаў. Паехаў. Заходжу да ваенкома, а той паціскае мне руку і кажа: «Віншую, таварыш Занцэвіч. У гонар дваццацігоддзя з дня Перамогі ўрад узнагародзіў вас ордэнам Славы». І павесіў мне ордэн на грудзі. Вось такая, бачыце, радасць на старасці.

Бываю я калі-нікалі ў Клецку. Там адразу іду на могілкі. Ляжаць на гэтых могілках і мае сябры. Яны пражылі кароткае, але яркае жыццё. І лепшы помнік ім — наш сённяшні шчаслівы дзень.

І. ЗАНЦЭВІЧ,
калгаснік сельгасарцелі імя Леніна Ляхавіцкага раёна.

Нашы майстры мастацтва

ПАЧЫНАЛАСЯ З ПЕСНІ...

НА НЕВЯЛІЧКІХ станцыях і пераездах Віцебск — Орша жыла сям'я кадравага чыгуначніка. Днём і ноччу, раніцай і вечарам — стукат колаў па рэйках, воблакі дыму і гудкі цягнікоў. Беглі і беглі саставы... Яны везлі тых, хто ўзводзіў новыя заводы і фабрыкі, пасёлкі і гарады. Першыя пяцігодкі. Энтузіязм. Будуем сваю краіну! Вельмі часта пад гукі «хромак» даносілася звонкае: «Мы — кузнецы и дух наш молод. Куем мы счастия ключи...»

Тады хацелася ўхапіцца за парэнчы вагона і ехаць, быць побач з тымі, хто пяе пад перастук колаў, і імчаць у невядомае і незвычайнае будучае.

Але цягнікі праязджалі, а яна заставалася...

І тады яна бегла ў прыдарожны гай ці ў шумлівае мора жыта, і там аддавалася ахапіўшым яе пачуццям. А потым, калі высыхалі слёзы, дзяўчынка спявала. І змаўкаў ненасытны посвіст сталёвых кос, заціхалі галасістыя жнеі... Голас у дзяўчынкі быў незвычайнай сілы і чысціні.

На ўсё жыццё засталіся ў сэрцы Зінаіды Ігнатаўны Канапелькі ўспаміны дзяцінства, адчуванне шчасця, якое наступала ў дні святаў. Усюды — чырвань сцягоў, людзі ідуць у калонах і спяваюць: «Наш паровоз, вперед лети — в коммуне остановка...»

Разам з усімі спяваў бацька. Песня новага жыцця лілася, узнімалася над наваколлем. Сэрца трапяталася, як птушаня, калі дужыя бацькавы рукі, якія заўсёды пахлі гарам, узнімалі дачку над галавой, і яна была высока, высока, побач са сцягамі, транспарантамі, рознакаляровымі шарамі.

— Глядзі, дачушка, глядзі,— гаварыў бацька.

Калі дзяўчынцы споўнілася 11 гадоў, сям'я пераехала ў Віцебск.

Тут упершыню Зіна наведала тэатр. У Віцебску тады гастраляваў нейкі заезджы калектыў, які даваў «Каварства і любоў» Шылера. Спектакль ашаламіў дзяўчынку. Было вельмі шкада пакрыўджаных, хацелася плакаць і хацелася дапамагчы, каб тым прыгожым і высакародным людзям, што пакутвалі на сцэне, было добра. Зіна здзівілася і ўзрадавалася, калі потым «жывымі» выйшлі пакланіцца гледачам дарагія ёй героі —акцёры...

Праз 15 гадоў лэдзі Мільфарт — Канапелька, выходзячы разам з партнёрамі на паклон да гледачоў, міжволі ўспамінала гэты эпізод. Ды толькі ці «эпізод» — сустрэча з тэатрам? З таго дня сцэна стала самай запаветнай марай яе жыцця. І ў 1934 годзе дзяўчынка з Багушэўска паступае ў студыю пры Другім беларускім дзяржаўным тэатры (зараз тэатр імя Якуба Коласа). Мусіць, звон крыніц і шум бароў роднага краю дапамаглі першым крокам, якія з такой абаяльнасцю і непасрэднасцю рабіла Зіна Канапелька на сцэне. Была ў яе такая шчырасць у голасе і так ахвотна яна спявала, што будучая актрыса адразу заваявала павагу і сяброў, і настаўнікаў. А вучылі яе чуйныя на талент педагогі, вядомыя артысты—П. Малчанаў, А. Ільінскі, Ц. Сяргейчык.

Як гэта часта бывае ў тэатры, Зінаідзе Ігнатаўне нечакана «пашанцавала» — захварэла актрыса, якая выконвала галоўную ролю ў спектаклі «Паўлінка» па п'есе Янкі Купалы, і яе тэрмінова трэба было замяніць. Дзіўна, але гэта было так: усе адразу сказалі, што ролю трэба абавязкова даручыць Зіначцы.

Гэта быў першы крок... А потым была Насця ў спектаклі «Несцерка». Спектакль стаў этапным для калектыву і для многіх акцёраў. Артыстка надзяліла сваю Насцю чысцінёй і лірычнасцю, шчырай закаханасцю ў Юрася. Сцэну з бацькам Мацеем і маці Мальвінай, калі Насця просіць іх не аддаваць яе за ненавіснага шкаляра Самахвальскага, актрыса праводзіла з глыбокім драматызмам, непасрэднасцю і сілай. А як сардэчна, з якой кранаючай народнай «жаноцкасцю» спявала Насця—Канапелька вясельныя песні! І самае прыкрае было ў тым, што яе песні не былі канцэртнымі нумарамі, а арганічна ўпляталіся ў сюжэтную плынь спектакля.

Вобраз, створаны актрысай, назаўсёды застаўся ў памяці гледачоў, ён быў першым буйным поспехам актрысы.

Непрыкметна імчалі гады напружанай творчай працы... І Зінаіда Ігнатаўна, як гэтага вымагалі ад яе ролі, апранала спяцоўкі першых будаўнікоў пяцігодак, шынялі абаронцаў Радзімы, белыя халаты медыкаў і строгія гарнітуры навуковых супрацоўнікаў — гераіні яе сталелі, мужнелі, мудрэлі... Праўда, гаварыць пра ўсіх гераінь артысткі Канапелькі так нельга, бо былі ў яе рэпертуары і такія персанажы, якім «па штату» было якраз дарэчы заставацца інфантыльнымі, наіўнымі. І гэта яна ўмела рабіць кожны раз па-новаму ў кожнай новай ролі. Цяпер, калі за плячыма Зінаіды Канапелькі трыццаць пяць гадоў творчасці на сцэне і каля сотні сыграных роляў, мы, успамінаючы яе рэпертуар, бачым, як па-акцёрску натуральна пераходзіла яна ад наіўных дзяўчынак да хціwых мяшчанак, ад удумлівых «будаўнікоў уласнага лёсу» да прагных прыстасаванак... Але найбольш яркай бывала яна, калі выступала ў вобразах лірыка-драматычных, хоць і камедыйныя фарбы падначальваюцца гэтай актрысе вельмі добра.

Паглядзім, напрыклад, яе ў ролі Кацярыны-весялухі ў спектаклі «Лявоніха» па п'есе П. Данілава. Што ні выхад на сцэну, то новыя адценні ў вобразе, у эмацыянальным стане гераіні. Умоўна кажучы, скразной дзеяй і сутнасцю Кацярыны артыстка зрабіла песню, якую яна спявала: «Няхай пан не спадзяецца, што слязой зальюся... Пакуль сэрца ў грудзях б'ецца, я ўсё смяюся!..».

Вобраз гэты па сваёй глыбіні і эмацыянальнасці, драматызме набліжаецца да лепшых трагедыйных вобразаў, створаных артысткай у беларускай драматургіі.

Актрыса сыграла жанчыну з народа, якая, нягледзячы на цяжкія пакуты, здолела пранесці праз гады ўсю чысціню высакародных чалавечых пачуццяў, любоў да людзей і веру ў іх. Святло яе добрых заўсёды і такіх сумных часамі вачэй нібы саграваe абяздоленых, а яе разумнае, шчырае слова ўзнімае дух у прыгнечаных. Яна ўмешваецца ў лёс беднай дзяўчынкі Марыські, якую хочуць выдаць замуж за нялюбага Васіля—пана ляснічага. Па-мацярынску пяшчотна турбуецца гэтая чулая душа за сірату Юрку, не падазраючы нават, што гэта яе сын. І, нарэшце, ахвяруе сабой дзеля шчасця блізкіх. Як падбітая птушка, падае маці—Канапелька, засланяючы сабой сына. Трагедыйную фінальную сцэну спектакля, якую актрыса іграе на высокім узлёце драматычнага напружання, гледачы запамінаюць надоўга.

Пераважную большасць роляў, у якіх актрысу запомніў глядач, З. Канапелька сыграла ў драмах і камедыях, створаных беларускімі драматургамі. Напісаныя на розных узроўнях, гэтыя п'есы ставіліся артыстамі-коласаўцамі з усёй адказнасцю. І Зінаіда Ігнатаўна шукала і часта знаходзіла ўдзячны «матэрыял», каб сыграць як мага глыбей персанажы і ў «Песні нашых сэрцаў» В. Палескага, і ў «Алазанскай даліне» К. Губарэвіча і І. Дорскага, і ў «Пяюць жаваранкі» К. Крапівы, і ў «Шчасці» І. Дорскага, і ў «Машэку» В. Вольскага, і ў драме «Навальніца будзе» А. Звонака, і ў «Юных мсціўцах» А. Гутковіча і У. Хазанскага... Мабыць, і драматургі, сустракаючыся з такой своеасаблівай артыстычнай індывідуальнасцю, як З. Канапелька, вучыліся спасцігаць унутранае багацце жаночых характараў.

Мы, акцёры, мусіць, лепш за крытыкаў ведаем, што іграць у п'есах М. Горкага—сапраўднае выпрабаванне на творчую сталасць. І калі наш тэатр ставіў «Зыкавых», кожны з удзельнікаў спектакля яшчэ раз адчуў, як гэта складана «ўлезці ў скуру» горкаўскага героя. І для З. Канапелькі была задачка—стаць на сцэне востра-жанравай Ганнай Цалаванневай. Актрыса стварыла па-сапраўднаму горкаўскі вобраз. Натуральна ўспрымаеш яе прагу — грошы і спакой, цішыня ў доме! Роля напісана так, што для актрысы многа ёсць спакус сыграць «на публіку», але яна была стрыманай і, адначасова, маляўнічай, уся ў вобразе, жыла, а не іграла.

Жыць на сцэне, а не іграць— да гэтага мы ўсе імкнёмся. А гэта так цяжка! Асабліва, калі ўлічыць, што наш калектыў працуе ў складаных умовах—бывае, мы, каб сыграць спектакль «на выездзе», робім не адну сотню кіламетраў у аўтобусе. Акцёрская этыка не дазваляе нам скардзіцца і «дэманстраваць» стомленасць. Ну, мы, маладыя, яшчэ нічога сабе: пераадольваем усё з усмешкай. А вось як гэта ўмее рабіць Зінаіда Ігнатаўна—з раніцы яна зноў гатова іграць так, быццам засумавала па сцэне і не выходзіла на яе добры тыдзень! Зайздросная прага нястомнага майстра да творчасці.

Нібы ў калейдаскопе, у памяці ўзнікаюць вобразы, створаныя Зінаідай Ігнатаўнай у апошнія гады. Соф'я Кічыгіна—у спектаклі «Шануй бацьку свайго»—вобраз светлы і душэўны, драпежная і неміласэрная Ганарылля з «Караля Ліра», маці з «Ветрык, вей!», гаспадыня сялібы са змяінымі халоднымі вачыма недабітай фашысткі—Берта Мюлер у «Гарачым леце ў Берліне» і, нарэшце, Разалія Паўлаўна ў «Клапе»...

Пераход ад гераінь маладзенькіх да вобразаў сталых жанчын быў для актрысы не такім пакутлівым, як гэта часамі бывае, бо яна ўсім папярэднім вопытам падрыхтавала сябе да актыўнага творчага дзеяння і ў новай артыстычнай якасці («амплуа», як сказалі б некалі). Прызапашаных ведаў і трэнажу ў разнастайных па маштабах і характары ролях хапае ёй на тое, каб аднолькава ўпэўнена выступіць і ў сучасным, і ў класічным рэпертуары.

З маладосці марыць пра тэатр, у маладыя гады трапіць на сцэну і потым іграць, іграць, іграць—ці ж гэта не сапраўднае акцёрскае шчасце! Увайсці ў ансамбль вядучых майстроў тэатра, створанага энтузіястамі беларускага сцэнічнага мастацтва, як раўнапраўны мастак—ці ж гэтага мала! А Зінаіда Ігнатаўна не супакойваецца і працуе заўсёды патрабавальна, з поўнай аддачай тэатру сваіх здольнасцей і багатага вопыту. Нам, акцёрам пасляваеннага пакалення, ёсць чаму павучыцца ў такога дзеяча сцэны.

Калі часам пытаюць у Зінаіды Ігнатаўны, а з чаго ж пачыналася яе «жыццё ў мастацтве», яна ўсміхнецца, бывае, і адкажа:

— Здаецца, з той песні: «Мы—кузнецы ..»

Іван ВАШКЕВІЧ,
артыст тэатра імя Я. Коласа.
Віцебск.

Тэатр

ЖЫВЕ Ў НАРОДЗЕ ПАМЯЦЬ...

«ЛЕГЕНДА ПРА НЯСПЕТУЮ ПЕСНЮ» У ГОМЕЛЬСКІМ АБЛАСНЫМ ТЭАТРЫ

На гэтым спектаклі, як толькі адкрыецца заслона, гледачы пачынаюць дружна апладзіраваць казачнаму лесу і пранікнёнай песні пра свабоду і пра шчаслівае каханне. Здаецца, пяе ўсё— і задумены лес, і празрысты блакіт неба, і людзі. Птушкай ляціць песня па сцэне і зале, закранаючы эмацыянальныя струны ў душы гледачоў. Спектакль адразу вабіць, захапляе атмасферай па-народнаму святочнага відовішча, жанр якога вызначаны, як сцэнічная легенда. Тэатр расказвае пра далёкае мінулае нашага народа, пра барацьбу з лютымі і хціўымі прыгоннікамі. Як гэта часта бывае ў народных легендах, у спектаклі гамяльчан іграецца гісторыя няроўнай сутычкі, у час якой гіне малады герой, што не даспяваў сваю запаветную песню аб свабодзе і светлым каханні, песню, якую падхапілі людзі і панеслі праз жыццё, як надзею і мару...

Мяне асабіста захапіў паэтычны лад п'есы, якую напісалі артыст тэатра Мікалай Пало і рэжысёр Іосіф Папоў, звярнуўшыся зноў да невычэрпнай крыніцы народных паданняў. «Зноў» — бо наш тэатр некалі рабіў гэта часта і плённа. Эстафета сцэнічных апрацовак беларускага фальклору пачыналася яшчэ ў дакастрычніцкія гады, потым на сцэне, скажам, Першага БДТ (цяпер тэатра імя Я. Купалы) ігралася п'еса М. Чарота «На Купалле». Ставіліся ў беларускіх тэатрах творы У. Галубка і Е. Міровіча, ствараліся спектаклі па п'есах В. Вольскага, дзе давалася тэатральнае асэнсаванне жамчужын народнай творчасці і нібы ажывалі старонкі нашай мінуўшчыны. Гамяльчане, звярнуўшыся да традыцыйнай тэмы і традыцыйных вобразаў, здолелі па-сучаснаму «прачытаць» старонкі палескага фальклору — і знаёмыя нам сюжэтныя перыпетыі і персанажы набылі якасці свежага сцэнічнага відовішча. Мабыць, тут мела значэнне і тое, што адным з аўтараў п'есы выступаў вопытны рэжысёр І. Папоў: фальклорны характар пастаноўкі спалучаецца з сучаснымі прыёмамі раскрыцця дзеяння і вобразаў.

Часцей за ўсё тэатр шчасліва пазбягае непатрэбнай шматслоўнасці, карыстаецца лаканічнай мовай, і ў лепшых эпізодах спектакля дасягае ўнутранай дынамікі ў разгортванні дзеяння. Расказ пра мінулае выклікае жывы і ўдзячны роздум нашчадкаў. На маю думку, гэта вельмі добра, што побач з п'есамі, створанымі да юбілею рэспублікі на сучасным матэрыяле або па больш блізкіх па часе да нас гісторыка-рэвалюцыйных падзеях, у рэпертуары абласнога тэатра з'явіцца спектакль пра тое, як у глыбіні стагоддзяў нараджалася свабодалюбства беларускага селяніна. Гэта ўнесла ў старонкі тэатральнага летапісу свае фарбы, цікавыя і арыгінальныя. Аўтары п'есы і выканаўцы роляў добра скарыстоўваюць вялікія магчымасці стварыць паводле фальклорных матываў відовішча з паказам народных абрадаў, гульняў, танцаў, песень. Увесь комплекс пастановачных і акцёрскіх выяўленчых сродкаў скіраваны на тое, каб са сцэны на поўны голас прагучала вобразная песня-легенда, каб яна выклікала ў гледача жаданне ўдзячна ўспомніць родную гісторыю.

Народныя сцэны — своеасаблівы камертон спектакля: гэта эпізоды ў панскім маёнтку, карціна, дзе дзейнічаюць дзяўчаты-вышывальшчыцы, карагод у лесе... Песні і танцы вынікаюць з самой задумы спектакля і дапамагаюць глыбей раскрыць характары герояў.

Вельмі жывы і прывабны Петрык, ролю якога выконвае малады акцёр П. Вараб'ёў. З добрым пачуццём мастацкай меры артыст намаляваў каларытную фігуру далёкай эпохі (а гэта ўдаецца далёка не кожнаму з маладых артыстаў!). Роля вымагала ад П. Вараб'ёва ўмення натуральна насіць старажытную вопратку, жыць у рытмах, вызначаных характарам і бытавым укладам часу, зусім не падобнага да нашага, шукаць адпаведных фарбаў у інтанацыях і агульнай манеры сцэнічных паводзін... І глядач верыць у праўду ўчынкаў, тэмпераменту і духоўнага станаўлення Петрыка.

Эмацыянальна гэты персанаж выступае як бы «запявалай» усяго, што адбываецца на сцэне, — П. Вараб'ёў умее захапіць партнёраў і гледачоў перадачай няўрымслівых парыванняў героя да шчасця.

Спецыяльна падкрэслю, што тэатр, як гэта бывае часамі з героямі фальклорных твораў, не ўзнімае Петрыка на катурны. Веліч характару вынікае з унутранага чалавечага багацця натуры героя, а не надаецца яму вонкавым тэатральным падкрэсліваннем дэкаратыўна-ўрачыстых поз і інтанацый. Праўда, гэты клопат пра натуральнасць сцэнічных паводзін героя пераходзіць мяжу мастацкай мэтазгоднасці ў тых мясцінах, дзе П. Вараб'ёў павінен раскрыць драматызм лёсу Петрыка: зусім бытавая інтанацыя пераходзіць раптам у голы крык, артыст «зрываецца» на знешні малюнак.

Увогуле, як мне здалося, акцёры ў спектаклі ў клопатах пра тое, каб выглядаць пераканаўчымі вяскоўцамі мінулага, празмерна «глушылі» ў сабе востра драматычнае адчуванне падзей. Вось скажам, Р. Святлічная ў ролі Марылі—якая яна шчырая ў лірычныя моманты сцэнічнага жыцця і чамусьці занадта стрыманая, я нават сказаў бы, часам «скаваная» ў эпізодах, дзе гераіня па ладу пачуццяў павінна быць падобнай да веснавой паводкі, бо такі разліў яе хвалявання — бурны, імклівы, напорысты. А выканаўца ролі падмяняе гэта мітуснёй. Верыцца, што Р. Святлічная знойдзе «сябе» ў ролі—у гэтым мяне пераканала сцэна Марылі з яе маці, якая перадае дачцы запаветны сакрэт вязання цудадзейных карункаў: у артысткі адкрылася ўменне весці дыялог з раскрыццём яго глыбокага падтэксту, падтрымліваць унутраны кантакт з партнёрам, выяўляць прыхаваныя ў характары гераіні страсць і летуценнасць.

Драматызм спектаклю надае яркае выкананне ролі маці Марылі Л. Гамулінай. Часам здаецца, што вось-вось яна пяройдзе небяспечную мяжу, за якой пачынаецца «тэатральшчына» і меладраматызм, але гэтага не здараецца — у актрысы перамагае пачуццё меры і такту. Гэта тым больш важна, што ў некаторых мясцінах аўтары п'есы і рэжысура зацягваюць сцэны з удзелам маці, злоўжываюць удала знойдзенымі Л. Гамулінай матывамі, усяляк «абыгрываюць» чуллівыя інтанацыі і абставіны, якімі звычайна «выціскаюцца» слёзы ў гледача. Аўтары павінны былі б яшчэ раз «прайсціся», як кажуць, з чырвоным алоўкам па сцэнах Марылькі з маці.

Мастацкая завершанасць характарызуе вобраз Стэфы, створаны Л. Сторажавай, артысткай бурнага тэмпераменту і яркай па напалу страсцей індывідуальнасці. Стэфа ў спектаклі—шчырая сяброўка, адважны чалавек, які смела гаворыць праўду ў вочы нават жорсткаму пану Скнару, «ласку» якога добра зведала на сабе і сваіх сяброўках. Стэфа — прыгожы вобраз беларускай дзяўчыны з чулай душой, адораный пачуццём гумару і мужным характарам.

З мастацкай строгасцю сыграны ў спектаклі і вобразы ворагаў — пана Скнары і яго прыслужнікаў. Пана Скнару артыст А. Каплан паказвае хітрым гадам, які жаліць сэрца чалавека насмерць. Так ён зрабіў з Петрыкам і Марыляй — паабяцаў выпусціць на волю, а потым зацкаваў ганчакамі. Свае агідныя ўчынкі пан Скнара, як гэта звычайна паказваецца і ў фальклорных узорах, робіць з езуіцкай усмешкай і шляхетнымі манерамі. Ёсць у гэтым сцэнічным партрэце і традыцыйнае, і разам з тым акцёр пазбягае штампу.

Варты служка свайго гаспадара — пан Тшаска ў выкананні М. Цубатава, які карыстаецца багатай палітрай фарбаў.

Вельмі прыемна адзначыць, што ў спектаклі «Легенда пра няспетую песню» імкнуцца жыць у адзіным ансамблі старэйшыя акцёры, маладыя выканаўцы і нават студыйцы. Відаць, акрамя ўсіх іншых творчых задач, І. Папоў добра разумее, што практычныя ўрокі ў спектаклі, створаным па традыцыйных матывах, вельмі карысныя для артыстаў.

Раўнапраўнымі мастакамі выступаюць у гэтай рабоце гамяльчан аўтары дэкаратыўнага афармлення і музыкі. Арганічна зліваецца з лірыка-драматычным гучаннем дзеяння мастацкае вырашэнне сцэны і касцюмаў М. Гафтам, а кампазітар Д. Камінскі не ілюструе тое, што адбываецца на сцэне, а ўзбагачае тэкст драмы яркімі мелодыямі і страсным напружаннем музычнай мовы.

Вядома, ёсць і «праявы» ў гэтым добрым спектаклі. На жаль, не заўсёды выразна гучыць вершаванае і празаічнае слова на сцэне, і ў гэтым, мусіць, віна не толькі аўтараў, а і акцёраў, якія, захапіўшыся дзеяннем («ігрой сюжэта»), забываюць, наколькі вялікая роля ў слова, што вымаўляецца ў народна-фальклорным спектаклі. Рэжысуры і аўтарам варта яшчэ раз «праслухаць» усю моўную партытуру спектакля — ад яе празрыстасці залежыць гучанне «Песні...» Механічна ўведзены ў яго і Вядучы — ён часцей за ўсё толькі прысутнічае і тлумачыць тое, што не патрабуе каментарыяў, і гэта не дапамагае развіццю дзеяння.

Заўвагі я раблю як быццам бы і сур'ёзныя. А сам жа сказаў у пачатку, што спектакль у Гомелі захапіў мяне. Ці няма тут супярэчлівасці? Справа ў тым, што недахопы, пра якія я пішу, не заўважаеш, калі глядзіш «Легенду пра няспетую песню». А потым, калі хочаш разабрацца, чым жа ўсхваляваў гомельскі спектакль, успамінаеш і тое, за што «чаплялася» вока ці вуха, што пры паўторным знаёмстве з драмай і яе сцэнічным увасабленнем ужо кідаецца ў вочы. Значыць, ёсць яшчэ над чым папрацаваць М. Пало і І. Папову, выканаўцам роляў. Гэта — іх прафесіянальны абавязак: не лічыць, быццам «усё ўжо зроблена», калі апладзіруе зала і выказвае сваю падзяку за цікавы вечар у тэатры.

Ул. СТЭЛЬМАХ,
заслужаны дзеяч мастацтваў БССР.

ПАПАЎНЯЕЦЦА ТУРАЎСКАЯ СКАРБОНКА

Тураў — гэта наша сівая мінуўшчына. Але тут ужо няма ні замкаў, ні цэркваў з пазалочанымі купаламі, у вакольных лясах не водзяцца туры — усё адышло ў нябыт, асела ў напластаванні Замкавай гары, зарослых курганоў. Яшчэ ў 1909 годзе вучоныя пачалі раскопкі старажытнага Турава. А цяпер сюды кожнае лета прыязджаюць археолагі. Вось і сёлета тут працавалі супрацоўнікі Інстытута гісторыі і сектара археалогіі Акадэміі навук БССР.

Многія знаходкі застаюцца ў мясцовым краязнаўчым музеі. Сёлета ён папоўніўся яшчэ некалькімі дзесяткамі экспанатаў — касцямі маманта, тура, прыладамі сялянскай працы. Усяго зараз у музеі налічваецца звыш пяці тысяч экспанатаў. Многа рэчаў перададзена іншым музеям. Так, напрыклад, больш 80 экспанатаў паслана ў Жыткавічы, дзе арганізоўваецца раённы музей.

Цікавасць да Тураўскага гістарычнага музея немалая. Толькі ў гэтым годзе тут пабывала амаль 24 тысячы наведвальнікаў. Музей нярэдка становіцца школьным класам: настаўнікі тураўскіх школ праводзяць у ім адкрытыя ўрокі па гісторыі і краязнаўству. Тут адбылося многа сустрэч са знатнымі людзьмі роднага краю. Самі супрацоўнікі музея сёлета 27 разоў сустракаліся з жыхарамі навакольных вёсак і расказвалі аб гісторыі свайго горада і раёна. Ад музея дзейнічае перасоўная выстаўка «Перадавікі сельскай гаспадаркі». Да юбілею рэспублікі створана выстаўка, якая расказвае аб росквіце Тураўшчыны.

Ул. ЛАЎНІКОВІЧ.

ВЕЧАРЫ АДПАЧЫНКУ ХЛЕБАРОБАЎ

У калгасе «Чырвоны прамень» Маладзечанскага раёна няма таго вечара, каб не чыталіся лекцыі, не праводзіліся вечары адпачынку, не дэманстраваліся кінафільмы. І хлебаробы ахвотна ідуць у клуб, бо ведаюць, што іх чакае добры адпачынак.

Цікава прайшоў вечар сустрэчы з удзельнікамі Айчыннай вайны. На ім выступілі з успамінамі былы партызан Л. Скачыцкі і франтавік І. Міцько. Затым харавы, танцавальны і драматычны гурткі выступілі з вялікім канцэртам.

Цяпер у клубе рыхтуецца вечар сустрэчы з перадавікамі сельскай гаспадаркі. Ствараецца таксама музей У. І. Леніна і музей баявой і працоўнай славы, пішацца гісторыя роднай вёскі.

Ул. ЯРАВЫ.

З ЮБІЛЕЙНАЙ МАСТАЦКАЙ ВЫСТАЎКІ

В. Грамыка. Балада пра апошнюю кулю. (Масла).

СА СКАРБАЎ МУЗЕЯ

Лекцыйную залу Дома культуры энергетыкаў светлагорцы называюць выставачнай. І такое зразумела, бо тут тры гады запар па добрай традыцыі выстаўляюцца лепшыя работы самадзейных мастакоў раёна. А зусім нядаўна сцены залы былі ўпрыгожаны шматлікімі творамі таленавітага мастака Цімафея Іванавіча Карлава.

І вось прасторная зала зноў казачна змянілася. Светлагорцы з удзячнай радасцю ўглядаюцца ў карціны В. Цвірко «Зіма», «Пейзаж. Ветраны дзень». Яны ўсміхаюцца пранізліваму святлу здзіўляюча каларытнай карціны «Без цвіце» І. Ахрэмчыка і задумліва не адыходзяць ад «Партрэта шахцёра В. Рагошкіна», напісанага Я. Зайцавым.

Асаблівую цікавасць у жыхароў юнага горада выклікаюць работы «Растуць новыя кварталы» і «Вясна» М. Данцыга, які нядаўна атрымаў прэмію імя Ленінскага камсамола Беларусі.

Тут жа экспануюцца карціны А. Шыбнёва «У. І. Ленін», старэйшых беларускіх мастакоў М. Даўгялы, С. Каткова, А. Кроля, Н. Воранава. Строгім лаканізмам і мастацкай ёмістасцю вабяць да сябе графічныя работы А. Паслядовіч.

Цудоўны падарунак паднёс светлагорцам Дзяржаўны мастацкі музей БССР, арганізаваўшы ў горадзе хімікаў перасоўную выстаўку.

І. КАТЛЯРОЎ.

© PDF: Kamunikat.org 2023 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2023

© PDF: Kamunikat.org 2023 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2023

Сярод кніг

ПРА ЗДЗІЎЛЕННЕ І ЗАЙЗДРАСЦЬ

Янка БРЫЛЬ

У КНІЖЫЦУ на сто семдзесят старонак малога фармату сабрана дзесяць апавяданняў. Некаторыя з іх вядомы мне па перыёдыцы. Ужо тады, калі яны з'яўляліся ў часопісах, хацелася сказаць пра іх у друку. З гэтай жа мэтай чытаю зборнік. Усё падрад, што першы раз, а што другі і нават, у адным выпадку, трэці. Чытаючы, лаўлю сябе на тым, што нават і перачытваю, амаль усё, з сапраўднай цікавасцю. Яшчэ раз ясна і радасна — талент.

«На зялёнай дарозе», першы зборнік А. Кудраўца, уяўляецца мне малым, зачараваным акенцам у вялікі і праўдзівы свет нашай сучаснасці. Кажучы не залішне гучна, у ёй уздымаецца праблема сувязі з тым жыццём, якое — не «мастацкая» выдумка, у той ці іншай ступені падобная на праўду, а іменна тое, з чаго складаецца наша рэчаіснасць, тая складаная і радасная, і нялёгкая несвяточнасць, ад якое адны маладушна ўцякаюць на любую работу ў горад, а другія не хочуць належным чынам пісаць пра яе — таксама ад маральнай беднасці.

Чытаючы, я ўспомніў радкі Р. Барадуліна:

> Трэба дома бываць часцей,
> Трэба дома бываць не госцем,
> Каб душою не ачарствець,
> Каб не страціць святое
> штосьці...

Апавяданні А. Кудраўца, амаль кожнае паасобку і ўсе яны разам усім сваім яўным і скрытым гучаннем добра дапаўняюць задуму гэтага верша.

Трэба **заўсёды быць** дома, адчуваць сябе сваім у сваіх, не столькі частым, няхай сабе і шчыра радасным госцем, заклапочаным назіральнікам, якому трэба час ад часу асвяжыцца здароўем роднай вёскі, але ж — у першую чаргу — і гаспадаром, саўдзельнікам, работнікам народнай справы, адказным за ўсё, на поўную меру душэўнай неадрыўнасці ад маці-зямлі, ад бацькі народа — дзе б ты ні жыў, як бы далёка ад дому ні ехаў.

Гэтая сувязь з родным светам, якую мы часцей называем вывучэннем жыцця, павінна быць пастаяннай, неабходнай, абавязковай для кожнага сумленнага літаратара. Той факт, што гэтае вывучэнне жыцця, гэтая сувязь з ім зрабілі несмяротнымі, скажам, тургенеўскія «Запіскі паляўнічага» — гэта не шчаслівае супадзенне акалічнасцей і не адна з умоў, што могуць гарантаваць удачу, — гэта тое паветра і хлеб, без якіх няма і не будзе сапраўднай літаратуры.

Іменна — не прыблізная, не асцярожненькая, з аглядкай на моду, а шчырая, сыноўняя адданасць праўдзе жыцця, не прыблізнае, камандзіровачнае, а грунтоўнае, глыбока, кроўна зацікаўленае веданне яго — такое, перш за ўсё, уражанне робіць на мяне, чытача, зборнік «На зялёнай дарозе».

Другое ўражанне — ціхая, мудрая і сардэчная чалавечнасць, якою зусім арганічна і вельмі па-нашаму, па-беларуску прасякнута кніга, усё, што аўтар бачыць і чуе, пра што ён мае патрэбу расказаць.

І трэцяе — А. Кудравец здаў, па-мойму, уступны экзамен майстэрства амаль на выдатна. «Амаль» — таму, што не ўсе яго апавяданні аднолькава бездакорныя, пра што я скажу пазней. Праўда, паняцце выдатнага — справа адносная. Адно бясспрэчна — яшчэ адзін беларускі празаік упэўнена заявіў пра сваё святое і заслужанае права выйсці на ніву роднай літаратуры аратым і сейбітам, кажучы па-вясковаму, спраўным, з быстрым вокам і вернай рукой.

Пра ўсе гэтыя якасці — праўдзівасць, чалавечнасць і майстэрства — сведчаць і вобразы і мова апавяданняў. Малая кніжыца населена жывымі, на ўвесь рост нармальнымі людзьмі, пра іх натуральна і жыва расказана дакладнай, вобразнай, роднай для аўтара мовай.

Апавяданне «На балоце скрыпелі драчы». Максім і Маня. Ён — удачлівы сэрцаед, такі сабе сучасны, весела нахабны «арыстакрат» сярод калгаснай моладзі, прыезджы экскаватаршчык, якому, бачыце, трэба «маладзічку... на тыдзень — другі, а там — дай бог ногі...» Яна — харошая, разумная дзяўчына, работніца і пявуння, што зведала дзіцем ваеннае, а падлеткам — пасляваеннае гора, што па прычынах, суха кажучы, ад яе незалежных, засядзелася ў дзеўках, даўно гатовая сустрэць сваё адзінае, сапраўднае каханне, вартая яго. Гэта раскрываецца не адразу, а толькі ў канцы апавядання, без ханжаскай павучальнасці, з той натуральнай цнатлівасцю, якая і побач з хамствам, і ў гэтым хамстве свеціць высокай, стрыманай чысцінёй, паэзіяй, зусім пазбаўленай сентыментальнасці і фальшы. Ён двойчы пацалаваў яе, першы раз у парадку разведкі, другі — таксама не ад шчырага пачуцця. І яна нечакана заплакала. Сама, як быццам, не ведаючы, чаго. Ды гэта толькі яму, дый то адно спачатку здалося, што невядома, чаго яна плача. Мы ведаем — і аўтар, і яна, і я, чытач, зрэшты — і ён, Максім, хлопец па сутнасці добры. І ад гэтай недагаворанасці, і ад слёз дзяўчыны, і ад слоў яе — як быццам, зусім пра іншае — ад усёй па-юнацку трывожнай паэтычнасці летняга досвітку на ціхай вясковай лавачцы перад хатай канец гэтага апавядання чытаецца на самым высокім настроі ўспрыймання сапраўднай прыгажосці і мудрасці жыцця.

Апавяданне «Сяструха». Жывы, паўнакроўны вобраз жанчыны, што многа адпакутвала, многа папрацавала, многа страціла, а ўсё ж засталася моцнай і добрай — сілай і дабратою жонкі і маці, шчодрай на ласку і разумную строгасць, багатую пяшчотнасць і надзейную сяброўскую руку, калі надарыцца нягода. Адзін яе муж, яшчэ не стаўшы мужам, толькі жаніх, першая і, як здавалася, адзіная на ўсё жыццё любоў, партызан Лёнька загінуў у самым канцы вайны. Другі — няросл ы пустальга Іванка, гарманіст і п'яніца — трапіў пад цягнік, пакінуўшы ёй чацвёра дзяцей. Трэці — спакойны, працавіты Пятрок — надарыўся тады, калі ўжо яна... Зрэшты, пра гэта сама Яніна расказвае лепш. Гаворыць яна госцю, гарадскому родзічу, які ледзь не цудам заехаў да яе ад свае вечнай сталічнай занятасці:

«А я што... Я ведаю, што я не дзевачка, што мне не шаснаццаць... Але ж ён паважае мяне. І я ажыла пры ім, сагрэлася, адтала душой і целам... І хай будзе як будзе... Але скажу братка: навучыліся мы гараваць, навучыліся шкадаваць, толькі не навучыліся радавацца. І не хутка, ой не хутка навучымся...».

Трое дзяцей Іванка пакінуў ёй удалых, а чацвёртае нарадзілася калекай, непаўнацэнным псіхічна. Да сцішнаты дакладна, скупа і ярка напісана гэта беднае дзіця, ужо школьніца, і матчына горкая любоў да яе хаваецца вельмі глыбока за простымі, на далікатнае вуха «грубаватымі» словамі:

«Я думаю, што можа і дрэнна рабіла, што вельмі добрая была да Іванкі, мала злавалася... Было, прыйдзе ён дамоў п'яненькі, як зямля, і лезе ў пасцель. Можа таму, што п'янага падпускала, і радзілася Галя калекай... Можа, каб стражэйшая з ім была — і не была б яна такой...».

Затым, амаль адразу, праз некалькі хвілін маўчання і думання, кожны пра сваё, яна сказала задумлівым голасам:

«— Мне трэба яшчэ дзіця. Ад Петрака... Хачу, каб гэта быў хлопчык».

Шчырасць і прастата — ад сілы, на якой трымаецца свет, ад сілы шаноўнай і абаяльнай, што можа, умее і абдарыць і ўзяць сваё. Гэта не чэхаўская «Душачка», што так і просіцца на параўнанне, — гэта жанчына нашага часу, куды больш адпорная на пакуты, куды больш актыўная як стваральная сіла.

Паўтараецца тое, што адчуваеш, чытаючы па-сапраўднаму таленавіты твор свайго сучасніка: і здзіўленне, што вось жа побач, зусім побач было такое, і зайздрасць, што вось жа зноў не я, а іншы гэта заўважыў!..

Што ж, на здароўе — і яму, і нам. Больш бы такіх здзіўленняў, і такое зайздрасці.

Апавяданні «У нас вяселле», «Цітаўкі» і «Такі дзень».

Перш за ўсё хочацца сказаць, як добра ў іх аўтар паказвае дзяцей, як добра ён уваходзіць у бачанне свету, у мову, у душу сваіх маленькіх герояў.

У першым апавяданні хлопчык расказвае нам, як яго любімая сястра выходзіць замуж не па любві, здрадзіўшы таму, з кім дружыла, каго нібыта — а можа і не нібыта — кахала. Дружба, каханне, вернасць — такія пачуцці ацэньваюцца дзіцем?..

Што ж, і несмяротнае, агульналюдскае «А кароль жа голы!» таксама было сказана чалавекам да шаснаццаці гадоў. А. Кудравец вельмі нядрэнна праверыў чыстым вокам, чыстай душой свайго хлапчука паводзіны чалавека дарослага, шырэй — праверыў складанасць жыцця, не сарваўшыся ні на момант, ні на драбніцу ў фальш.

У «Цітаўках» гэтая дзіцячая чысціня сама праходзіць праверку. Другому хлапчуку вельмі прыемна, цікава ашукваць разам з сябрамі дзеда-вартаўніка: загаворваць яму зубы, пакуль сябры, у далёкім кутку калгаснага саду, латошаць загадзя нагледжаную яблыню. Ды вось наш маленькі герой, выйшаўшы позні вечарам на заданне, поўны салодкай паляўнічай ці разведчыцкай трывогі, сутыкаецца яшчэ раз з дзедавай дабратою. Яна яго ўразіла, яму адкрылася мудрасць гэтай старэчай дабраты, ён адчуў нізасць сваіх паводзін і заплакаў, як быццам бездапаможна. Пасля, гаворачы сябрукам, што больш на такое не пойдзе. Здорава гэта напісана! А так жа нялёгка такое пісаць — у здрадлівай цеснаце паміж дзвюма страшэннымі пагрозамі: дыдактыкай і сентыментальнасцю.

Герой трэцяга апавядання, зусім яшчэ недарослы свіны пастушок, нясе нагрузку толькі дапаможную. Сваімі смешнымі паводзінамі, сваёй пацешнай сур'ёзнасцю ў размове са старым чалавекам, якому ён патрэбен, як нейкі прасвет для душы, як нейкае лякарства ад нялёгкага роздуму. Прачытаўшы гэтае апавяданне, хочацца гаварыць не пра мастацкі паказ маленства, а пра другое.

У чым нялёгкі роздум гэтага старога чалавека? Трэба прадаць гаспадарку — хату, карову, багаты сад — і ехаць за свет да сына, у Караганду. Між іншым, гэтым сёння ўжо нікога не здзівіш. Бабка, якую калісьці выдалі замуж «вельмі далёка», вёрстаў, скажам, за пятнаццаць ад роднай вёскі, бабка, якая калісьці нямала паплакала з гэтай прычыны, сёння шпарыць у турбавінтавым самалёце ў адведзіны да сына або да дачкі, у Алма-Ату ці ў Хабараўск, і — хоць бы цвік, паводзіць сябе зусім па-сучаснаму. І дзед з апавядання «Такі дзень» паехаў бы, вядома, са сваёю бабай у Караганду, да сына, да ўнукаў, і не было б у гэтым нічога незвычайнага, **каб не адна акалічнасць**. Іменна гэтая акалічнасць, на іншае вока — дробязь, перашкодзіла дзеду паехаць, а аўтару апавядання пра яго дала магчымасць звярнуць нашу ўвагу на вельмі важнае.

У лёгкасці, з якою мы цяпер ...можна сказаць: разумна перамяшчаемся з месца на месца, а можна сказаць: зашмат мітусімся па сваёй неабсяжнай краіне, ёсць адна сур'ёзная небяспека, якую добра бачаць перш за ўсё тыя з нас, хто па-сапраўднаму ведае цану пашане і любві да зямлі-карміцелькі. Яшчэ дакладней — хто сам належна адчувае гэтую пашану і любоў. Дзед Гаўрыла не вельмі і таргаваўся б, аддаў бы ўсё амаль за першую цану, ды вось, пакуль ён у кухні рыхтаваў сваім гасцям-пакупнікам пачастунак, выціраў ручніком яблыкі, праз прыадчыненыя дзверы з хаты ён пачуў, як госць угаворваў сваю жонку купляць старую дзедаву хату хоць бы з-за саду. Апраўдаем, кажа, свае грошы за год, за два, прадаючы такую процьму яблыкаў, а там — «чорт з ёю, з гэтай хатай» — зноў паедзем у горад...

«Эге, вось яно што... — з нейкай радасцю ўздыхнуў Гаўрыла. — Я думаў, што чалавеку жыць трэба, зямля яму трэба, сад... Думаў, чалавек абжывацца хоча. Ажно тут вось што яно...»

І ён застаўся, не прадаў ім нічога і не паехаў нікуды, гэты залішне непрыкметны, непапулярны сёння Антэй, тып, аднак, у народзе бясспрэчна жывы, убачаны пісьменнікам, сабраны ім з прататыпаў, як пыльца з многіх кветак, рупліва і радасна. Гэта ж так па-народнаму — дабро, якое набыта сумленнаю працай, не даць у нядбайныя рукі, не даць таму, хто не стаў ў пачуццях пашаны, любві да чалавечага месца на зямлі, да чалавечай працы. Парою нам гэтага не хапае, нават і вельмі, і дзякуй таму, хто трывожыць наша сумленне.

Апавяданне «Марута і Зіна» — якраз адно з тых, якія мне давялося прачытаць двойчы. Спачатку ў часопісе, а цяпер у зборніку яно мяне ўразіла яркасцю і эканомнасцю мастацкіх сродкаў і разам з тым аж залішне суровай праўдзівасцю...

Недзе ў Талстога ці ў нейчых успамінах пра яго ёсць запіс пра такую вось залішнюю суровасць. «Возьмеш ды пашкадуеш свайго героя, — сказаў, смеючыся, Леў Мікалаевіч, — дадасі яму рысачку: хай будзе лепшы». Так было нават у рэалістаў крытычных. Мы на гэтыя рысачкі, трэба сказаць, не скупыя, часамі аж надта... І проста так сабе, ствараючы або выдумваючы станоўчага героя, і не проста так сабе, а змагаючыся з існуючай ці з уяўнай пагрозай так званай дэгераізацыі. Кажучы не між іншым, а для большай яснасці, асабіста я — і не за лішнія станоўчыя штрышкі, і не за дзесьці там модную дэгераізацыю: я проста за неадменны, за неабходны ў сапраўдным мастацтве паказ жыцця ва ўсёй яго паўнаце і складанасці.

А ўсё ж мне здалося, што ў адным месцы А. Кудравец — ужо аж залішне суровы ў праўдзівасці.

Адна з дзвюх жанчын, што прыводзяць да ладу свінуую свежаніну, маладзейшая, выпісана аўтарам ледзь не з рубенсаўскай пластычнасцю. Справа не толькі ў знешнасці гэтай Зіны — «мяккай, добрай, як недапечаны вялікодны пірог», — партрэт яе паўстае перад намі ва ўсёй закончанасці, як і належыць у мастацтве слова, і з рогату яе, і з пільнасці ў працы, і з расказу пра няўдалае замужжа. Нейкі Гога, двойчы жанаты прайдзісвет, запрымачыўся ў іхняй хаце, на трэці дзень груба лабіў Зіну, і бацька дзяўчыны прагнаў яго. Расказваючы пра гэтую сваю трагедыю, здаровая, васемнаццацігадовая дзеўка рагоча. Яна і тады смяялася: «Прыбягае тата — босы, у споднiках — ён ужо спаць лажыўся. У руцэ папружка матляецца. «А ну марш з маёй хаты!» — на Гогу. Я сяджу на печы, раву, а самой смешна...». Далей яна недаўмявае, па-людску, па-сталаму горка: «Хай бы хоць сказаў што... Хай бы сказаў, што не любіць, дык і то лягчэй было б. А то паехаў і ўсё... Як і не было нічога...» Пасля бяздумнай смяшлівасці (ці не ад лішняга здароўя), гэтыя горкія словы так многа гавораць пра тое, што не так усё проста і для гэтай рагатухі — Зіны. Тут, здаецца, і трэба было б закончыць гэты выдатны эцюд. Аўтар пайшоў, аднак, далей. «Я думаю, цётка, — кажа ягоная Зіна, — каб у суд на яго падаў. Мы ж яму і кашулю к вяселлю купілі і касцюм... То хай бы хоць за гэта заплаціў...» Дарэчы, гэта сказана ўпрытык перад вышэй працытаванай гарыччу: «Хай бы хоць сказаў што...» А потым зноў — яшчэ раз паўтараецца: «А я ўсё ж хачу схадзіць да пракурора». Яшчэ раз удакладняецца, у чым жа будзе заключацца святая адпомста: «Можа хоць рублёў пяцьдзесят вернем...».

Не сумняваюся, што так бывае. Няма ахвоты і змагацца з гэтай неабвержнай верагоднасцю. Хоць мне адразу і захацелася зняць залішне суровы штрышок з пяцюдзесяццю рублямі. Праўдзівасць тут непадкупная і, хоць мне холадна ад гэтага, няхай сабе будзе і так. Нават не дзеля гэтага — з боку майстэрства бездакорнага — апавядання. Дзеля большага — дзеля поўнай, бескампраміснай праўдзівасці, дзякуючы якой і маглі з'явіцца раней названыя мною выдатныя, глыбока-чалавечныя апавяданні.

Апавяданне «Іваніха» нельга назваць слабым. Яно проста не новае па тэме, і таму не хвалюе, само нібыта адступаецца ўбок, даючы дарогу лепшым, больш арыгінальным. «На зялёнай дарозе» — твор не сабраны ў адно, для аднаго настрою, не падпарадкаваны адной задуме, і таму здаецца мне незавершаным, яго варта дапрацаваць. У апавяданні «Мама чакае» не знойдзена канцоўка; яе таксама варта пашукаць. Найслабейшыя ў зборніку — «Барвовыя сумёты». Пра партызанскі подзвіг братоў Цубаў тут не расказана з дакументальнай строгасцю, якая дазволіла б аўтару ўсхваляваць чытача; подзвіг гэты не паказаны і знутры, шляхам псіхалагічнага раскрыцця. Такому мастаку, як А. Кудравец, такая разгубленасць і павярхоўнасць не да твару.

У зборніку нямала тых мастацкіх залацінак, тых «дробязей», якія здорава, часамі нават вырашальна працуюць на красу і значнасць цэлага. Скажам, «брама, абгрызеная восямі падвод», дзед, вартаўнік калгаснага саду, які «грамадзянскую вайну прайшоў у сядле, з галошам на адной назе і з лапцем на другой», «свойскі пагляд цёмных дробных вачэй» і яшчэ нямала падобнага. Такія драбніцы маюць вялікую і таямнічую прыцягальную сілу, яны не проста засяроджваюць увагу чытача на расказе, але і палоняць яго сэрца сваім паходжаннем ад жыцця. Гаворачы пра той галёш і лапаць, аўтар нібыта хоча зняць з сябе адказнасць за тое, праўда гэта ці не: «калі верыць яго словам», устаўляе ён. Такая сабе, не вельмі простая, хітрынка, што таксама робіць сваю справу, яшчэ больш узмацняе наш давер.

Зусім не дзіва, што ў пісьменніка, у якога і такія дробязі добра нясуць мастацкую службу, заўважаецца найменшая недакладнасць, найменшы промах можа лічыцца пралікам.

Пачнём ад найдрабнейшага. Адзін з яго герояў ідзе «па крутой дарозе, набіраючы пяску ў чаравікі». Зусім непатрэбна спыняюся, чытаючы, і думаю: «Можа, не ў чаравікі, а ў туфлі? Няўжо такі глыбокі пясок?» Драбніца, вядома, але навошта ж мне прыпыняцца без патрэбы, калі, згодна Чэхава, «белетрыстыка павінна ўкладвацца ў секунду»? Побач з гэтай драбніцай, у тым жа апавяданні «На зялёнай дарозе», нават на суседняй старонцы, дырэктар школы, зайшоўшы да настаўніка, заўважае ў яго на ложку распячатанае пісьмо, бярэ, чытае яго і ўсё яму, сардэчнаму, становіцца ясна: настаўнік хоча адтуль уцякаць. І вось у апавяданні, дзе бярэцца на ўлік нават тое, як пад тым самым дырэктарам, калі ён злосна выходзіў, «рыпнулі, прыгнуўшыся, масніцы», — ні намёку пра такую дырэктарскую некультурнасць, такую абразу асобы... Бярэ і чытае — чужое пісьмо... Па дружбе? Не, дружбы ў іх няма. Па службе? Няма такога права. Па некультурнасці? Як хочаце, але так вось проста, не рэагуючы, ні герою, ні аўтару прапусціць гэтага нельга.

Маладая ўдава і шафёр, абое добрыя людзі, маюць неўзабаве пажаніцца. Суседзі, што памагалі ім згружаць з машыны карчы, а потым вячэралі разам, пайшлі ад іх, пайшоў у клуб і сын гаспадыні, хлапчук. Толькі шафёр застаўся. Неўзабаве адзін з тых гасцей, малады настаўнік, вяртаючыся з клуба, глядзіць, што вёска ўжо спіць, і з маладою рэўнасцю ў падтэксце (яго каханая парвала з ім адносіны) заўважае, што і ўдовіны «вокны таксама не свяціліся». Добра. Гэты штрышок робіць сваё. Ды вось штосьці падобнае, вокны з намёкам, паўтараецца ў добрым апавяданні «Сяструха». Яніна праводзіць свайго госця-родзіча на вакзал і гаворыць яму тыя цудоўныя ў сваёй грубаватасці, шчырыя словы, што яна, ужо немаладая жанчына, хоча мець сына ад свайго трэцяга мужа. А потым, калі яна развіталася з госцем, даецца такая канцоўка:

«А дарога вяла Яніну ў бок электрастанцыі. Там быў Пятрок, і да раніцы яшчэ вунь як далёка...».

«Хвалюючы намёк?» Не, проста недарэчны, нават прыкры...

І ўжо зусім, па-мойму, дрэнна, не тактоўна, калі дзяўчына, згвалтаваная немцам, параўноўваецца — за стройнасць і танклявасць — з бярозай, на якой яна павесілася ў адчаі... Хто так падумаў: маці, якая бегла да гэтай бярозы, ці аўтар, што даў нам так многа довадаў сваёй пісьменніцкай і чалавечай культуры?

...З дзесяці апавяданняў чатыры здаюцца мне слабейшымі. Адносна, па суседству з апавяданнямі моцнымі. Ва ўсіх іх ёсць, аднак, тая аснова, што дае патрабавальнаму да сябе аўтару поўную магчымасць дапрацаваць іх для наступнага выдання.

Яшчэ менш клопату з дробязямі — што проста выкрасліў, што замяніў.

Словам, хочацца паўтарыць, што А. Кудравец здаў свой уступны экзамен амаль на выдатна. Падыход у яго да свайго абавязку правільны. З такім падыходам, з такімі магчымасцямі, як у яго, варта брацца за тэмы заўсёды і назаўсёды значныя.

Анатоль Кудравец. «На зялёнай дарозе». Апавяданні. Выдавецтва «Беларусь». Мінск 1968.

З ЮБІЛЕЙНАЙ МАСТАЦКАЙ ВЫСТАЎКІ

М. Данцыг. Партызанскае вяселле. (Масла).

ІМ ПРЫСВОЕНЫ ГАНАРОВЫЯ ЗВАННІ

ГУЦІЕЎ Мікалай Цімафеевіч, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР. У 1938 годзе скончыў Растоўскае мастацкае вучылішча. У час вайны змагаўся ў партызанскім злучэнні на тэрыторыі Беларусі. Удзельнік шматлікіх рэспубліканскіх і ўсесаюзных мастацкіх выставак. Аформіў шмат кніг. Узначальвае рэдакцыю мастацка-графічнага афармлення літаратуры выдавецтва «Беларусь». Вядзе вялікую педагагічную работу.

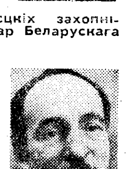
СМІРНОЎ Юрый Васільевіч, заслужаны артыст Беларускай ССР. Скончыў Саратаўскую кансерваторыю. Быў артыстам Омскага тэатра музычнай камедыі і салістам эстраднага аркестра ў Ніжнім Тагіле. З 1957 па 1958 год — саліст Беларускай дзяржаўнай эстрады, а з 1958 года — саліст канцэртна-эстраднага аркестра Беларускага радыё і тэлебачання.

ЭЙДЭЛЬМАН (Курган) Ілья Львовіч, заслужаны артыст Беларускай ССР. Выпускнік Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. З 1949 года працуе дыктарам на Беларускім радыё. Як артыст-чытальнік працуе таксама на студыі тэлебачання і ў творчым аб'яднанні «Летапіс» кінастудыі «Беларусьфільм». Выкладае на акцёрскім факультэце Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута.

БАЦВІННІК Любоў Якаўлеўна, заслужаны дзеяч культуры Беларускай ССР. Працаваць на радыё пачала з 16 гадоў. У час Вялікай Айчыннай вайны працавала дыктарам у Казані і ў Маскве. Пасля вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — зноў дыктар Беларускага радыё.

ДАНІЛЕВІЧ Васіль Аляксандравіч, заслужаны дзеяч культуры Беларускай ССР. З 1939 года працуе ў рэспубліканскім друку і на радыё. З 1953 па 1963 год працаваў карэспандэнтам газеты «Советская культура» па Беларускай ССР. З 1963 па 1967 год — галоўны рэдактар мастацкага вяшчання Беларускага тэлебачання, а з 1967 года — дырэктар студыі тэлебачання.

ЖУРАЎЛЁЎ Дзмітрый Міхалаевіч, заслужаны дзеяч культуры Беларускай ССР. Скончыў музычны тэхнікум, потым вучыўся ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Працаваў у сімфанічным аркестры і секстэце домр, быў артыстам аркестра Беларускай дзяржаўнай філармоніі. З 1956 года рэдактар, пасля старшы рэдактар Беларускага радыё. З 1964 года — галоўны рэдактар музычнага вяшчання.

Выйшлі з друку

ВЫДАВЕЦТВА «НАВУКА І ТЭХНІКА»

М. Грынблат. Беларусы. Нарысы паходжання і этнічнай гісторыі. Мастак А. Федзін. На рускай мове. 1968 г. Тыраж 3 250 экз. 288 стар. Цана 82 кап.

З жыцця роднага слова. Зборнік даследаванняў. 1968 г. Тыраж 1 000 экз. 180 стар. Цана 70 кап.

А. Кляўчэня. Стэфан Рудняпскі. (З гісторыі марксісцка-ленінскай мыслі ў Польшчы). На рускай мове. 1968 г. Тыраж 1 600 экз., 256 стар. Цана 75 кап.

ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»

Матчын салодкі хлеб. Апавяданні ўкраінскіх пісьменнікаў. Складальнік Р. Палтарак. Мастак Ю. Пучынскі. 1968 г. Тыраж 10000 экз. 724 стар. Цана 44 кап.

Уладзімір Машкоў. Вясёлы тузін. Аповесць. Мастак В. Пашчасцьеў. На рускай мове. 1968 г. Тыраж 75000 экз. 148 стар. Цана 69 кап.

Мікалай Нікалаеў. Мінскія маладагвардзейцы. Дакументальная аповесць. Літаратурны запіс А. Палякова. Мастак В. Круглоў. На рускай мове. 1968 г. Тыраж 50000 экз. 256 стар. Цана 45 кап.

Марк Смагаровіч. Жураўліная труба. Мастак С. Нартава. 1968 г. Тыраж 8000 экз. 32 стар. Цана 10 кап.

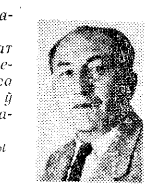
Тарас Хадкевіч. Мая Беларусь. Нарыс. Мастак В. Шаранговіч. 1968 г. Тыраж 8500 экз. 176 стар. Цана 1 руб. 12 кап.

ВЫДАВЕЦТВА БДУ

В. Рагойша. Паэтыка Максіма Танка. 1968 г. Тыраж 1 600 экз. 228 стар. Цана 70 кап.

П. Шуба. Дзеяслоў у беларускай мове. 1968 г. Тыраж 1 000 экз. 84 стар. Цана 27 кап.

Сяргей Грахоўскі
ПАЭМА ДАРОГ

Праз усё жыццё нас вядуць дарогі. Цяжкія і радасныя, трывожныя і шчаслівыя.

На долю майго пакалення выпала асабліва шмат нялёгкіх сцежак і пуцявін. Азіраючыся на пройдзенае з паўвекавой вышыні, многае ўспамінаеш, пра многае думаеш. Перажытае і перадуманае легла ў аснову маёй «Паэмы дарог». Два раздзелы з яе прапаную чытачам «Літаратуры і мастацтва».

Поўнасцю паэма друкуецца ў № 1 часопіса «Полымя».

АЎТАР.

ДАРОГА Ў СВЕТ

Выпрасталася стоптанае жыта,
Калоссе ўставала з-пад калёс.
Здавалася, што тры жыцці пражыта,
Хоць ні адзін яшчэ не склаўся лёс.

Мітынгавалі. Камісар на ганку
З бінтом на кучаравай галаве,
Накінуўшы пацёртую скуранку,
Паджары, у чырвоным галіфе,

Рукою сек налева і направа
І ракатаў прастуджаным баском:
— Мы ўсім цяпер валодаць маем права! —
І грукаў аб парэнчы кулаком.

Чытаў адозвы, ўсім даваў парады
Вясёлы і бязлітасны Максім.
Царкоўны хор выконваў па загаду:
«Хто быў нічым, той стане ўсім».

І сотні глотак песню падхапілі,
Спярша няўлад, а грымнулі яны —
Аж затрымцела вецце і бадылле
І загулі шчарбатыя званы.

Дзяды вяроўкай мералі папары,
Акапцавалі сто валок зямлі,
А ўвосень па загаду камісара
Нас мацяркі ў маёнтак прывялі.

Паўсотні мокрых ступакоў і пятак
Пераступілі ўпершыню парог,
Хоць мы не зналі, што за ім пачатак
Адкрыццяў, захапленняў і трывог.

У белай зале пад халодным сонцам
Густога пылу плавалі слупы,
І я на першай вычытаў старонцы:
«Мы не рабы. Мы не рабы!»

Ляцела лісце над пажоўклым садам,
Два матылькі кружыліся ў акне.
Настаўніца нахмураным паглядам
З дакорам пазірала на мяне.

Маленькая, у сонечнай кароне
Аўсяных пераспелых валасоў,
І звонкі голас, што гучыць і сёння
У памяці з мільёна галасоў:

То цвёрды, то ўсхвалёваны і ціхі,
Пераліваўся кроплямі расы —
І ажывалі слуцкія ткачыхі,
Што ткалі залатыя паясы;

То ў бубны дахаў снежны вецер біў,
То навальніца у прыпар грымела,
Трубач над зыркім вогнішчам трубіў —
І ўсё было да болю зразумела.

З лемантара на «Родныя шляхі»
Мы перайшлі, аж сэрца засмылела.
Блішчалі на світанні лемяхі.
Усё было да болю зразумела.

Мы адкрывалі для сябе штодня
Дняпро, і Волгу, і хрыбты Урала,
Дазналіся, што ёсць і ў нас радня
Ад Скарыны да Коласа з Купалам.

А вечарамі ў апусцелым садзе,
Дзе сцежкі выслаў лісцем ясакар,
Каля альтанкі абдымаў і гладзіў
Настаўніцу суровы камісар.

З тае пары на вуліцы і ў школе
Я чырванеў і замаўкаў не ў час,
Калі дзяўчынка яблыкі ў прыполе
Прыносіла і частавала нас.

Крадком глядзеў на збітыя каленцы
І на іскрынкі, што ў вачах гараць,
А каля веснiц гаварыў Аленцы:
— Прыходзь пад дзічку падалкі збіраць.

Мы «Бандароўну» і «Курган» чыталі,
Навыперадкі бегалі з гары,
А на змярканні часта шкадавалі,
Што рана наступаюць вечары.

Я прызнаваўся беленькай дзяўчынцы,
Ўглядаючыся ў далеч з-пад рукі,
Што сняцца мне далёкія гасцінцы
І клічуць у дарогу цягнікі,

Што недзе за блакітнымі лясамі,
Вядомы толькі з кніжак і газет,
Гукае нас жывымі галасамі
Яшчэ не знаны і дзівосны свет.

СВАЯ ДАРОГА

Гарачы камень, звалены у крушні,
Ад буйнай кроплі поту ці вады
Шыпіць, нібыта каменка у сушні,
Дзе хвошчуцца і вохкаюць дзяды.

Трашчыць жарства падсмажанаю грэчкай,
Сцякае пот па жалабку спіны,
Звініць кайло — усё глыбей насечка,
І лопаюцца з крэктам валуны,

Лабатыя, залізаныя ветрам
Развальвае шчарбатае кайло,
Паблiскваюць на сонцы кіламетры
Гасцінца, што будуе ўсё сяло.

Над галавою неба пабялела,
Шуміць званцом шурпаты сухавей
І круціць пыл над шляхам спапялелым,
І хустачкі збівае да брывей.

Я камень б'ю, а вечарам ад стомы
На голы груд, як сноп, валюся з ног,
Акраец пахне палыном і домам
І цёплым пылам палявых дарог.

На вогнішчы гудзе сухі ядловец,
Гарачай бульбай пахне за вярсту,
Схіліўшыся, чубаты камсамолец
Чытае нам уголас «Бедноту».

Я пазіраю, як шугаюць іскры
І зорамі ўзыходзяць нада мной,
А полымя то замірае ў прыску
І стыне пад густою сівізной,

То круціцца гарачаю завеяй,
То сцелецца, то рвецца угару...
Няўжо і я калісьці пасівею
І, як сухі ядловец, дагару!

Наіўныя дзіцячыя трывогі
Чыю не растрывожвалі душу!
Хоць верыў я, што сцежкі і дарогі
Выводзяць на шырокую шашу.

З нас кожны быў дзівак і летуценнік,
З нас кожны марыў пра шчаслівы лёс,
Што з верай і гарачым захапленнем
Прарочыў камісар, былы матрос.

Скуранку абшарпаную напашкі
Накінуць ён увечары любіў.
Трыкутнік паліняла е цяльняшкі
Яго мандатам і дыпломам быў.

Пры вогнішчы на вытаптаным грудзе,
Худы і чорны, як залётны птах,
Даводзіў ён і біў сябе у грудзі,
Што ў нас адзін і самы пэўны шлях.

Ён разам з намі сёрбаў заціруху,
Цягаў сухое вецце на агонь,
У росным жыце перапёлку слухаў
І спаў, шчаку паклаўшы на далонь.

І я масціўся да яго скуранкі,
Туліўся да гарачае спіны.
Пад зорным небам з поўначы да ранку
Нам сніліся адны і тыя ж сны:

Даспелыя палі і сенажаці,
І на пагорку белае сяло —
Ад кожнай хаты і у кожнай хаце
Плыве жывое цёплае святло.

У травы зоры падаюць начамі,
І вусны дакранаюцца шчакі,
Пікуюць нас бяссоннымі сычамі
Праз шчыліну прыцэла кулакі.

Ускокваў часам камісар спрасоння
І... накрываў дзяружкаю мяне,
І ціха клікаў: «Зося! Зося! Соня!»
А мне Аленка бачылася ў сне.

Уранні вузлаватыя каменні
Крышыў Максім чыгуннай булавой.
У ім былі вытокі і карэнні
І веры і адданасці маёй.

© PDF: Kamunikat.org 2023 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2023

© PDF: Kamunikat.org 2023 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2023

Чалавек і прырода

ЧАРАЎНІК З РАМАНАЎКІ

РАМАНАЎКА — невялікая вёсачка — можа якіх дваццаць двароў, што прытуліліся ля самай шашы Мінск—Масква. Тут і жыве Андрэй Карпавіч Шастакоў — чалавек, якому Раманаўка абавязана ўсесаюзнай вядомасцю.

А вось і ён сам — высокі, хударлявы і вельмі рухавы чалавек з прывабнай усмешкай. Гасцінны гаспадар дваццаці сотак цудаў.

Апошні раз я быў тут цёплым асеннім днём. Хадзіў па гародзе Андрэя Карпавіча і шчыра здзіўляўся. Побач з бульбай, гуркамі і крамянымі антонаўкамі тут прыжыліся і такія расліны, якія можна ўбачыць хіба толькі ў батанічным садзе.

— Як справы Андрэй Карпавіч? Кажуць, пра вас ужо ўвесь свет ведае.

— Не скарджуся, — усміхаецца Шастакоў, — учора было дваццаць сем пісьмаў, сёння пятнаццаць. Вось яны, калі ласка...

Пісьмаў і сапраўды шмат. Адусюль — са Львова, Таліна, Усць-Каменагорска... Вось надпісы-адрасы на некаторых канвертах: «Вобласці не ведаю, але Беларусь, вёска Раманаўка на магістралі Мінск—Масква». «Віцебск, абласное аддзяленне сувязі. Перадаць у в. Раманаўку на магістралі Масква—Мінск».

Гэта пісьмы-просьбы прыслаць насенне жэнь-шэню і другіх раслін, а таксама запісы і паведамленні даўніх карэспандэнтаў Шастакова — вопытнікаў-аматараў з іншых краёў і рэспублік. Цікава, што па жэнь-шэнь у беларускую вёску Раманаўку звяртаюцца нават сібіракі — бліжэйшыя суседзі радзімы славутага кораня.

Адказаць на ўсе пісьмы, задаволіць усе просьбы, зразумела, не лёгка. Раманаўскі вопытнік працуе тэхнікам па торфаздабычы на мясцовым крухмальным заводзе. І ўсё ж, па магчымасці, Шастакоў імкнецца адгукнуцца на кожнае пісьмо, кожную просьбу.

— Сёлета я багаты, — усміхаецца Шастакоў, — сабраў 504 грамы насення жэнь-шэню. А дзесяць год назад, калі пачынаў, меў усяго 17 грамаў.

Андрэй Карпавіч паказвае адзін з вырашчаных ім карэнняў.

— Рэкардыст, на 165 грамаў пацягнуў — не можа стрымаць задаволенай усмешкі мічурынец.

Дык вось ён які, славуты «корань жыцця». Дарэчы, жэнь-шэнь у перакладзе азначае «чалавек-корань» — ён і сапраўды нечым нагадвае мініяцюрную фігурку чалавека.

— Жэнь-шэнь жыве да 150 год, — тлумачыць Шастакоў, — але за 25 гадоў вырастае ўсяго да 20 грамаў. Да таго ж, дзікарослы жэнь-шэнь цяпер вялікая рэдкасць. За ўвесь мінулы год у Карэі, напрыклад, было сабрана яго толькі 5 кілаграмаў. Зараз у тайзе лягчэй знайсці самародак золата, чым корань дзікарослага жэнь-шэню. А культурны жэнь-шэнь, хоць ён і менш каштоўны, за шэсць-восем год дасягае вагі 60—80 грамаў. Вось гэтаму «рэкардысту» — восем год.

— Андрэй Карпавіч, з чаго ўсё пачалося? — цікаўлюся я,—як вы наважыліся вырошчваць жэнь-шэнь?

— Вы ж самі бачылі — на маім участку расце не толькі жэнь-шэнь, — усміхаецца Шастакоў.— Наогул жа селекцыяніраваннем займаюся я з 1950 года. Любоў да гэтай справы ў мяне, відаць, ад бацькі — садавода. А жэнь-шэнь... Пачалося з расказаў знаёмых, што прыязджалі з Далёкага Усходу. Ды і хто з нас не чуў пра гэты дзіўны корань! Пра яго легенды складзены. Быццам вылечвае ён ад усіх занядужанняў і хвароб, вяртае маладосць і бадзёрасць. Не ведаю, ці ад усіх, але ад многіх хвароб жэнь-шэнь сапраўды дапамагае і цяпер шырока выкарыстоўваецца ў фармакалогіі. Вось і зацікавіўся — а ці будзе ён расці ў маёй Раманаўцы?

У 1957 годзе Андрэй Карпавіч напісаў пісьмо на Алтайскую горна-даследчую станцыю. Потым — ва Уладзівастоцкі батанічны сад. І вось праз некалькі месяцаў у Раманаўку на імя Шастакова прыйшла пасылка з 17 грамамі жэнь-шэню (ён цвіце і дае насенне на трэцім годзе жыцця, у той час як далёкаўсходні — на восьмым-дзесятым годзе пасля пасадкі).

Пачаліся доследы. Што і казаць, капрызным і далікатным аказаўся далёкаўсходні госць! Жэнь-шэнь баіцца сонца, холаду, вільгаці...

—Шчыра кажучы, — прызнаецца Андрэй Карпавіч, — я ўжо хацеў махнуць рукой на ўсё. Падумайце, кожнае каліва трэба прарошчваць 22 месяцы. Ды падабраць яшчэ не абы-якое ўгнаенне — угноіў аднойчы глебу драўняным попелам—насенне не ўзышло. Патрэбны яму, аказваецца, складаны кампост...

І вось праз сем год раманаўскі мічурынец атрымаў першы таварны корань жэнь-шэня.

Шастакоў падзяліўся сваёй радасцю з тымі, хто першы дапамог яму, падтрымаў у нялёгкай справе. Фотаздымкі вырашчанага ім жэнь-шэня і дзённік назіранняў аматар паслаў навуковай супрацоўніцы Сібірскага аддзялення Акадэміі навук СССР Зінаідзе Іванаўне Гутнікавай. Неўзабаве ад яе прыйшоў адказ:

«Выказваю вам глыбокую ўдзячнасць за добрае, умелае вырошчванне жэнь-шэня далёка ад яго радзімы. Фотаздымкі з такой вялікай колькасцю раслін прывялі мяне ў захапленне. Вялікае вам дзякуй». Пазней Гутнікава пісала: «Можна лічыць устаноўленым, што жэнь-шэнь у вас акліматызаваўся. У гэтым ваша заслуга».

Экзатычны «корань жыцця» засланіў у нашым расказе іншыя рэдкія расліны, што вырошчвае на сваім участку раманаўскі аматар. А іх тут больш трыццаці, раслін-навасельцаў! У зялёнай лабараторыі Шастакова вы ўбачыце аралію маньчжурскую, з карэнняў якой рыхтуюць каштоўны лячэбны прэпарат, абляпіху сібірскую, кедр карэйскі, лімоннік кітайскі, ляўзею-акцыніздзію, вінаград амурскі, бадан таўсталісты, буйнаплодную шыпшыну.

— А вось гэта, — Шастакоў паказвае вялікі корань кілаграмы на паўтара, — рэдкі і на сваёй радзіме — Сібіры «залаты корань». Расце ён высока ў гарах. Між іншым, па сваіх лячэбных якасцях пераўзыходзіць нават жэнь-шэнь.

— Як жа ён трапіў да вас у Раманаўку?

— Прыслаў прафесар Крылоў з Новасібірска, — тлумачыць Шастакоў. — Прафесар арганізаваў экспедыцыю ў горы, і там, пасля доўгіх пошукаў, быў знойдзены «залаты корань». Як бачыце, гэты унікум нядрэнна ў нас прыжыўся.

Улюбёны ў свае цудоўныя расліны, Шастакоў можа расказваць пра іх бясконца многа.

— Пытаюцца ўсё пра жэнь-шэнь, — заўважае Андрэй Карпавіч, — а ўзяць такую лекавую расліну, як чарнаплодная рабіна. Сіла ў яе цудадзейная. Яна ўтрымлівае каштоўныя мінеральныя рэчывы, вітаміны Р і С. Ягады рабіны, якія не трэба нават пераапрацоўваць — гэта гатовы лячэбны прэпарат, самой прыродай створаны для барацьбы з гіпертанічнай хваробай.

Андрэй Карпавіч не робіць сакрэту з сваіх метадаў. Ён напісаў і здаў у выдавецтва «Ураджай» брашуру «Вопыт вырошчвання жэнь-шэня і іншых лекавых рэдкіх раслін ва ўмовах Беларусі».

Я пацікавіўся, калі выйдзе?

— Ляжыць пакуль, — усміхнуўся Шастакоў, — вагаюцца рэдактары, маўляў, не спецыяліст, а піша...

Ну, што ж, ён сапраўды не мае адпаведнага дыплома. Усяго толькі аматар, які вельмі любіць прыроду. І яна за гэтую любоў шчодра адорвае яго.

Б. ФІРШТЭЙН.
Талачынскі раён.

МОЛАДЗЬ СПРАБУЕ ГАЛАСЫ

ВЫНІКІ РЭСПУБЛІКАНСКАГА КОНКУРСУ МАЛАДЫХ ВАКАЛІСТАЎ

Рэспубліканскі конкурс маладых выканаўцаў, прысвечаны 50-годдзю БССР і Кампартыі Беларусі складаўся з трох тураў. Да трэцяга—фінальнага—былі дапушчаны чацвёра вакалістаў і па трое скрыпачоў, віяланчэлістаў і піяністаў.

Многія з удзельнікаў конкурсу, асабліва лаўрэаты, паказалі высокую музычную культуру, тэхніку і выканаўчыя магчымасці.

Лаўрэатам першай прэміі ў вакалістаў стала студэнтка-выпускніца Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Інеса Адзінцова (клас старшага выкладчыка М. Людвіга). Інеса Адзінцова — лірыка-драматычнае сапрана — вылучалася сярод удзельнікаў конкурсу прыгожым, моцным, сакавітым голасам, добрай вакальнай школай і эмацыянальнасцю выканання. У заключным туры І. Адзінцова выканала арыю Аўгінні з оперы А. Багатырова «У пушчах Палесся», арыёза Наташы з оперы П. Чайкоўскага «Апрычнік» і ў суправаджэнні сімфанічнага аркестра — арыю Джаконды з аднайменнай оперы Панкіелі, у якой спявачка паказала добрую кантылену гуку, школу і выразнасць выканання.

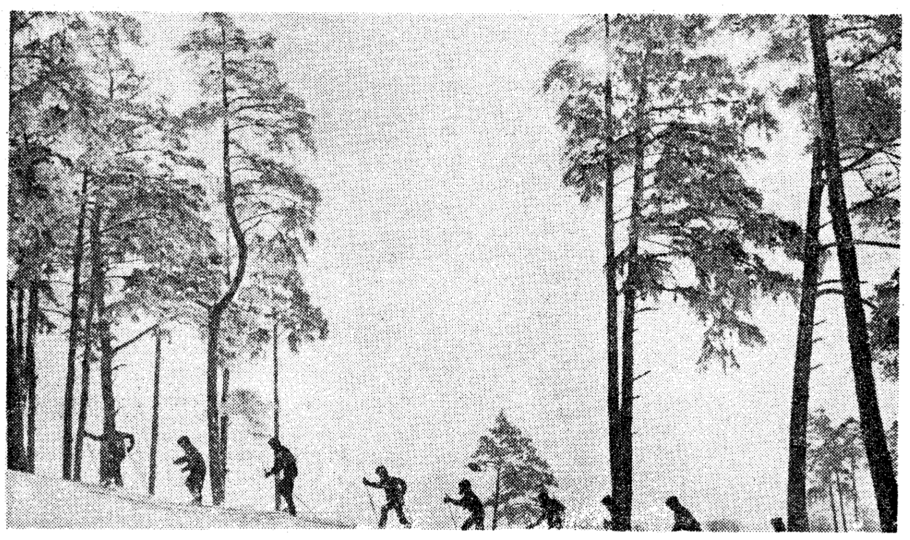
Лаўрэатам другой прэміі стала таксама студэнтка-выпускніца Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Ірына Атлыгіна — меццa-сапрана (клас старшага выкладчыка кансерваторыі У. Масленікавай). У Ірыны Атлыгінай моцны, густы голас з добрымі сярэднімі і верхнімі рэгістрамі. Спявачка падкупляе шчырасцю выканання. У трэцім туры Ірына Атлыгіна выконвала арыю Алесі з оперы А. Цікоцкага «Алеся», раманс Паліны з оперы П. Чайкоўскага «Пікавая дама» і арыю Далілы з оперы Сен-Санса «Самсон і Даліла».

У мужчын першая прэмія не была прысуджана. Другую атрымаў студэнт Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Міхал Зданевіч — бас (клас дацэнта кансерваторыі С. Асколкава). Міхал Зданевіч у трэцім туры выконваў арыю Грэміна з оперы П. Чайкоўскага «Яўгеній Анегін», арыю Тараса з оперы А. Багатырова «У пушчах Палесся» і расказ старога цыгана з оперы Рахманінава «Алека».

Лаўрэатам трэцяй прэміі сярод мужчын стаў нядаўні выпускнік Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, саліст Беларускага тэатра оперы і балета Дзмітрый Марозаў. Гэтаму спеваку асабліва добра ўдаюцца творы савецкіх кампазітараў, такія, напрыклад, як маналог «Наша зямля» з паэтычнай араторыі Г. Свірыдава альбо яго ж раманс на словы Беранжэ «Як яблычка румяны».

У журы конкурсу ўваходзілі вядомыя дзеячы культуры нашай рэспублікі — загадчык вакальнай кафедры Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі С. Асколкаў (старшыня), народная артыстка СССР Т. Ніжнікава, народная артыстка БССР Т. Каламійцава, заслужаная артыстка БССР Т. Міянсарава, народны артыст БССР М. Дзянісаў, народны артыст БССР С. Талкачоў і іншыя.

А. ЦЫРКУНОЎ.

ЗІМОВАЯ НЯДЗЕЛЯ. Фотаэцюд В. ГАНЧАРЭНКІ.

СТАРЭЙШЫ ІНСТЫТУТ КУЛЬТУРЫ

20 снежня 1918 года ў Петраградзе адкрыўся першы савецкі Інстытут пазашкольнай адукацыі. У стварэнні інстытута прымалі самы актыўны ўдзел відныя дзеячы партыі: Н. К. Крупская, А. В. Луначарскі і іншыя. Тут чыталі лекцыі буйнейшыя вучоныя, многія з якіх сталі потым акадэмікамі: В. Л. Камароў, С. І. Сонцаў, Б. А. Грэкаў, вядомы дзеяч савецкага тэатра А. А. Бранцаў, бібліёграф і літаратуразнаўца А. Фамін.

У 1925 годзе аўдыторыі інстытута, перайменаванага ў Камуністычны палітыка-асветны, запоўнілі камуністы. Многія з іх уступілі ў партыю яшчэ да рэвалюцыі, удзельнічалі ў грамадзянскай вайне.

Выпускнікі і студэнты інстытута стваралі першыя хаты-чытальні і дапамагалі змагацца з непісьменнасцю, на заводах і фабрыках растлумачвалі рабочым палітыку партыі, актыўна ўдзельнічалі ў будаўніцтве сацыялізма. У цэхах Кіраўскага завода, на Кузнецкбудзе і Магнітцы, на Днепрагэсе і будоўлях Сібіры праходзілі яны практыку. У палітаддзелах МТС і на палях першых калгасаў працавалі выхаванцы інстытута імя Надзежды Канстанцінаўны Крупскай. У гады Вялікай Айчыннай вайны амаль усе студэнты і выкладчыкі пайшлі на фронт. Многія з іх аддалі жыццё за Радзіму.

У пісьме да студэнтаў інстытута Надзежда Канстанцінаўна Крупская пісала: «Хочацца мне, каб Ленінградскі палітыка-асветны інстытут стаў узорным. Гэта вялікая справа і вырашана яна можа быць толькі пры самым актыўным вашым удзеле». У пісьмах, гутарках, сустрэчах з выкладчыкамі і студэнтамі Надзежда Канстанцінаўна жыва цікавілася справамі інстытута.

Больш як сорак гадоў інстытут носіць імя віднага дзеяча Камуністычнай партыі. І адна з традыцый Інстытута культуры (так называецца ён цяпер) — у дзень нараджэння Н. К. Крупскай праводзіць навуковую канферэнцыю. Людзі, якія асабіста ведалі яе або працавалі разам з ёй, дзеляцца ўспамінамі. Выкладчыкі і студэнты чытаюць даклады, прысвечаныя Крупскай. Да 100-годдзя з дня нараджэння Надзежды Канстанцінаўны Крупскай у інстытуце падрыхтаваны бібліяграфічны ўказальнік яе твораў.

Ленінградскі інстытут культуры за пяцьдзесят гадоў падрыхтаваў не адну тысячу народных асветнікаў. Па ўсёй краіне можна сустрэць выхаванцаў гэтай вну. Яе выпускнікі працуюць і за рубяжом. Зараз у сценах вну авалодваюць ведамі студэнты з Балгарыі, В'етнама, Сірыі, Афганістана. Тут праходзілі стажыроўку бібліятэкары Калумбійскага універсітэта і Капенгагенскай Каралеўскай бібліятэкі.

Вучоныя інстытута распрацоўваюць праблемы арганізацыі бібліятэчнай і клубнай работы. Выкладчыкамі вну створаны падручнікі, напісана нямала цікавых даследаванняў. Вну расце і пашыраецца, ствараюцца новыя аддзяленні. Вялікая патрэба краіны ў спецыяльнасцях клубнай і бібліятэчнай справы.

Анна ЛЯВІЦІНСКАЯ.
(АДН).

ПРА ПОДЗВІГ АНТЫФАШЫСТА

«Ваеннае выдавецтва» Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі выпусціла дакументальную аповесць Вольфганга Нейгаўза «Змаганне з лёсам»—пра баявы шлях слаўнага сына нямецкага народа Героя Савецкага Саюза Фрыца Шменкеля, які партызаніў на Беларусі і загінуў ад фашысцкіх катаў у Мінску ў канцы 1943 года.

Як адзначае часопіс «Нойес лебен», аўтарам аповесці сабраны вялікі дакументальны матэрыял пра антыфашысцкую дзейнасць Ф. Шменкеля. В. Нейгаўз адшукаў паплечнікаў Шменкеля ў Савецкім Саюзе, выкарыстаў дзённікі партызанскіх брыгад, у складзе якіх ваяваў «Іван Івановіч» — так звалі Шменкеля нашы партызаны. Шмат цікавых звестак паведамілі аўтару нямецкія сябры і сваякі патрыёта.

ПОЛЬСКІМ ДЗЕЦЯМ

Польскія дзеці атрымалі да Новага года прыгожы падарунак — кніжку вершаў Максіма Танка «Зімовая прыгода». У зборніку 18 добра вядомых нашым маленькім чытачам вершаў: «Ехаў казачнік Бай», «Галінка і верабей», «Жураве́ль і чапля», «Мухамор», «Жук і слімак», «Ірынка» і іншыя — з кніг «Сярод лясоў наднёманскіх» і «Ехаў казачнік Бай». Падабраў творы і пераклаў іх з беларускай мовы вядомы польскі паэт Віктар Варашыльскі. Ярка і цікава праілюстраваў кніжку Габрыэль Раховіч. Выпусціла яе ў свет выдавецтва «Наша ксенгарня».

ГУМАР НАШЫХ СЯБРОЎ

Януш АСЭНКА

З КУЛЬТУРНАЙ ХРОНІКІ

Як сцвярджаюць спецыялісты, археолаг пан С. трымаецца на сваёй пасадзе толькі дзякуючы пратэкцыі, бо каб закапаць назад усе яго знаходкі, трэба затраціць нямала сродкаў.

□

У выдадзеным нядаўна ў Польшчы даведніку для замежных турыстаў трыма зорачкамі адзначаны тыя месцы, якія трэба наведваць з уласным правіянтам.

□

Тэлевізійны дыктар пан І. пасля кожнай няўдалай перадачы чырванее ад сораму. Відаць, кар'ера яго абарвецца, як толькі будзе ўкаранёна каляровае тэлебачанне.

□

Таксіста, які знайшоў у сваёй машыне забыты сцэнарый фільма пана Ш. і не вярнуў яго аўтару, сарваўшы тым самым пастаноўку карціны, просяць зайсці ў дырэкцыю кіназдымак па ўзнагароду.

□

У праграме канцэрта філармоніі ў Б. была сыграна Незакончаная Сімфонія аднаго з нашых сучасных кампазітараў. Як мы даведаліся, творцу ў час працы над сваім опусам пашанцавала—выйграў у таталізатары.

□

Шырокую вядомасць атрымаў фартэпіянны настройшчык пан Р. Пачуўшы ў час канцэрта, што інструмент фальшывіць, ён адразу ж узлез на яго і, не зважаючы на балючыя ўдары малаточкаў, настроіў фартэпіяна без прастою.

□

Суфлёр тэатра ў горадзе Н. ледзь не сарваў чарговы спектакль: стараючыся прыспешыць выкананне плана бягучага года, ён пачаў падказваць артыстам словы з рэпертуару на тры месяцы ўперад.

□

Інтэр'ер новага рэстарана «Пралеска», спраектаваны выдатнейшымі мастакамі, дасць магчымасць кліентам, аматарам піражкоў і смажаных катлет, правесці апошнія хвіліны свайго жыцця ў прыемным і высокаэстэтычным асяроддзі.

□

Развіццё музыкі біг-бітаў прывяло да таго, што на працягу апошняга года было прадана трыста тысяч электрагітар. Людзям, якія не любяць такой музыкі, давядзецца ратавацца ад яе ў неэлектрыфікаваных вёсках.

□

Вядомы стваральнік канкрэтнай музыкі пан Б. падаў скаргу на кампазітара Р., абвінавaціўшы яго ў плагіяце: той падпісаў сваё імя пад яго бульканнем, запісаным каля каналізацыйнай трубы.

□

Аматарскі тэатральны калектыў пажарнікаў з горада Н. так набраўся спрыту, выконваючы патрабаванні статута, што ад моманту прыбыцця дружыны на месца да заканчэння «Гамлета» праходзіць не больш дзесяці мінут.

□

Кепская акустыка канцэртнай залы ў П. прыводзіць да таго, што мясцовы дырыжор зусім не чуе аркестра. Толькі дзякуючы таму, што ў нейкі момант аркестранты ўстаюць і пачынаюць запакоўваць інструменты, ён здагадваецца, што пара пераставаць махаць рукамі.

Пераклаў з польскай П. МІСЬКО.

Студзенскі ЭКРАН

«ПАМЫЛКА АНАРЭ ДЭ БАЛЬЗАКА»

Кадр з фільма «Памылка Анарэ дэ Бальзака». У ролі Бальзака артыст Віктар Хахракоў, у ролі Эвеліны Ганскай — артыстка Руфіна Ніфантава.

У аснову гэтай новай шырокаэкраннай мастацкай карціны, пастаўленай рэжысёрам Цімафеем Леўчуком на Кіеўскай кінастудыі імя Даўжэнкі, пакладзены аднайменны раман Натана Рыбака, перакладзены на многія мовы свету.

Ствараючы сцэнарый па свайму раману, Н. Рыбак пашырыў рамкі падзей, звязаных з апошнім драматычным перыядам жыцця вялікага пісьменніка. Фільм раскрывае псіхалагічную драму Бальзака, дваістасць яго ўнутранага аблічча.

У галоўнай ролі здымаўся народны артыст РСФСР Віктар Хахракоў. У карціне таксама заняты Руфіна Ніфантава (Эвеліна-Ганская), Яраслаў Геляс (кароль Ганскі), Валянцін Скулме (Юрый Мнішак), Раіса Недашкоўская (Анна Мнішак), Іван Дзмітрыеў (Маскаленка), Іван Мікалайчук (Ляўко) і інш.

«БРАТЫ КАРАМАЗАВЫ»

Пастаноўку гэтага трохсерыйнага шырокафарматнага мастацкага фільма некалькі гадоў назад задумаў Іван Аляксандравіч Пыр'еў. Ён распрацаваў сцэнарый карціны, падрыхтаваўся да здымкаў на ўзроўні той высокай культуры кінавытворчасці, як гэта ўмеюць рабіць нямногія. Але паспеў зняць толькі дзве серыі...

Пасля смерці І. Пыр'ева кіраўніцтва студыі «Масфільм» пайшло на смелы эксперымент: канчатковую дапрацоўку фільма даручылі двум акцёрам, якія выконвалі галоўныя ролі, — Кірылу Лаўрову і Міхаілу Ульянаву. Мастацкімі кіраўнікамі былі прызначаны блізкія сябры Пыр'ева — Л. Арнштам, С. Юткевіч і А. Столпер.

Зараз здымкі фільма закончаны. Карціна выходзіць на экран.

Галоўныя ролі выконваюць: Фёдара Карамазава — акцёр Марк Прудкін, Дзмітрыя — Міхаіл Ульянаў, Івана — Кірыл Лаўроў, Аляксея — Андрэй Мягкоў, Смердзюкова — Валянцін Нікулін, Грушанькі — Ліянэла Пыр'ева, Кацярыны Іванаўны — Святлана Каркошка.

Кадр з фільма «Браты Карамазавы». У ролі Грушанькі — Ліянэла Пыр'ева, у ролі Дзмітрыя — Міхаіл Ульянаў.

«МЁРТВЫ СЕЗОН»

Кадр з фільма «Мёртвы сезон». У ролі Савушкіна — Ралан Быкаў. У ролі Ладзейнікава — Данатас Баніёніс.

Вытворчасць кінастудыі «Ленфільм». Аўтары сцэнарыя Уладзімір Уладзіміраў і Аляксандр Шляпянаў, рэжысёр-пастаноўшчык Сава Куліш.

Вось што гаворыць аб гэтай кінастужцы вядомы савецкі разведчык Рудольф Іванавіч Абель:

— У гады вайны мне даводзілася сустракацца з ворагам — заўзятым нацыстам, які цынічна заяўляў, што трэба знішчаць няпоўнацэнных людзей у імя паляпшэння чалавечага роду. А многа пазней у ЗША я сустрэў амерыканскага афіцэра, які выказваў тыя ж самыя думкі. І кожны раз, калі сродкі масавага знішчэння трапляюць у рукі падобных людзей, паўстае задача — раскрыць іх чалавеканенавісніцкія планы. Дзеля гэтага працавалі мае сябры, аб якіх расказвае фільм «Мёртвы сезон». Вядома, тут не названа краіна, дзе адбываецца дзеянне. Вядома, зменены прозвішчы і імёны. Але аўтары фільма карысталіся матэрыялам, узятым з жыцця.

У галоўных ролях заняты артысты Данатас Баніёніс (Ладзейнікаў), Ралан Быкаў (Савушкін), Сяргей Курылаў (генерал Бачароў), Генадзій Юхцін (Мураўёў), Бруна Фрэйндліх (Валерый Пятровіч), Антс Эскола (Сміт), Эйнары Копель (Дрэйтан) і інш.

□

У студзені на экраны рэспублікі выпускаюцца таксама новыя мастацкія фільмы «Выпадак з следчай практыкі» (Адэская кінастудыя), «Хутка прыйдзе вясна» (кінастудыя «Грузія-фільм»), «Агонь, вада і... медныя трубы» (кінастудыя імя Горкага), «Армія Трасагузкі зноў у баі» (Рыжская кінастудыя), «Паварот» (Літоўская кінастудыя).

З зарубежных кінастужак будуць дэманстравацца «Тры ночы кахання» (Венгрыя), «Памылкі маладосці» (Аб'яднаная Арабская Рэспубліка), «Неба пачынаецца на трэцім паверсе» (Румынія), «Галоўны доказ» (Югаславія), «Паэма ў камені» (Індыя), «Вадзіцель грузавіка» (Сірыя).

Многа цікавага раскажуць гледачам новыя хранікальна-дакументальныя і навукова-папулярныя кінастужкі «Лейтэнант Шміт», «Сем песень пра Арменію», «Брацкая ГЭС», «На зямлі Валагодскай», «Сафія», «Гаворыць мікрасвет», «Ленінградскі манетны двор», «Нашчадкі Гітлера на Рэйне», «Лондан, канец тыдня» і іншыя.

Пытанням літаратуры і мастацтва прысвечаны кінафільмы «Эйзенштэйн, Мексіка, 1931», «Народу свайму», «Дарогай салдата», «Свята, якое заўсёды з намі», «Песні сустракаюцца ў Кіеве», «Стварыў сваё сонца», «Моды, густы, час».

С цікавасцю глядзяцца таксама кінакарціны «Саюз раўнапраўных» (аб утварэнні СССР, аб роўнасці і суверэннасці яго народаў), «Стой! Хто ідзе?» (пра савецкіх пагранічнікаў), «Суткі» (пра нафтавікоў Татарыі), «Абавязак» (пра сельскіх урачоў) і інш.

Беларускія кінадакументалісты пакажуць новыя кінастужкі «Штучная зямля» (аб штучнай глебе, створанай вучонымі Інстытута агульнай і неарганічнай хіміі Акадэміі навук БССР) і «Песня Палесся» (пра выдатных людзей палескага краю, пра іх дзівосныя песні і танцы).

У РЭДАКЦЫЮ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

Прашу праз вашу газету перадаць маю шчырую падзяку ўсім установам і таварышам, якія павіншавалі мяне ў дзень майго юбілею.

В. ВАЛЧАНЕЦКАЯ,
народная артыстка БССР.

□

Паважаны таварыш рэдактар!

Дазвольце праз вашу газету выказаць маю сардэчную ўдзячнасць усім сябрам, таварышам, арганізацыям, установам, піянерам, школьнікам, якія павіншавалі мяне ў сувязі з маім пяцідзесяцігоддзем і ўзнагароджаннем ордэнам «Знак Пашаны».

Кастусь КІРЭНКА.

МЕЛОДЫІ ДРУЖБЫ

У ПАЛАЦАХ і дамах культуры беларускай сталіцы часта гучаць песні на розных мовах народаў свету. Іх выканаўцы—замежныя студэнты, якія вучацца ў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных установах Мінска. Аматары музыкі добра ведаюць студэнта, саліста Іожэфа Ленхарда з Венгрыі. Яго не раз ужо слухалі трактаразаводцы і камвольшчыкі, будучыя педагогі і радыётэхнікі, школьнікі.

А ў інтэрнацыянальным квартэце БДУ разам з савецкімі студэнтамі выступаюць Аркангел Бэсэра, прадстаўнік лацінаамерыканскай моладзі і Джон Флетчар з Ганы.

У гарадскім аглядзе мастацкай самадзейнасці замежных студэнтаў, прысвечаным 50-годдзю рэспублікі і Кампартыі Беларусі, прынялі ўдзел многія мастацкія калектывы вну. В'етнамскую песню «Начныя зоркі» і савецкую — «Музычная душа» бліскуча праспяваў студэнт Нгуен Фыок Лан. Танцавальны ансамбль в'етнамцаў — навучэнцаў гарадскога прафесіянальна-тэхнічнага вучылішча № 53 выканаў беларускі народны танец «Лявоніха» і «Рускі казачок». Студэнтка універсітэта Фам Мі Хань паказала мінчанам лаацянскі танец «Чамба».

Гледачы цёпла прынялі і афганскіх студэнтаў, харавая група якіх выканала вядомую ўсім «Кацюшу» ў суправаджэнні студэнта універсітэта афганца Якуба Амані.

Пераможцамі гарадскога агляду мастацкай самадзейнасці замежных студэнтаў прызнаны хор і танцавальны калектыў в'етнамскіх студэнтаў, харавая група кубінцаў, салісты Жак Антуан, Нгуен Фыок Лан і Якуб Амані. Яны ўзнагароджаны граматамі Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР і граматамі Мінскага абкома камсамола. Агляд закончан, а выступленні замежных студэнтаў з канцэртамі працягваюцца. У дні святкавання юбілею ўзнёсла гучаць мелодыі розных мерыдыянаў—мелодыі дружбы.

А. ЮЗАФОВІЧ,
намеснік загадчыка аддзела вучнёўскай і студэнцкай моладзі Мінскага гаркома камсамола.

«Лявоніха» ў выкананні в'етнамцаў — навучэнцаў гарадскога прафесіянальна-тэхнічнага вучылішча № 53.
Фота А. КАЛЯДЫ і Н. НІЧЫПАРЭНКІ.

Дзяржаўны Камітэт Савета Міністраў БССР па радыёвяшчанню і тэлебачанню з глыбокім жалем паведамляе аб заўчаснай смерці галоўнага рэжысёра перадач для дзяцей і юнацтва студыі Беларускага тэлебачання Канстанціна Георгіевіча Пельтцара і выказвае спачуванне сям'і, родным і блізкім нябожчыка.

Міністэрства культуры БССР смуткуе з прычыны смерці старэйшага ўдзельніка мастацкай самадзейнасці рэспублікі, былога рэжысёра народнага тэатра Баранавіцкага гарадскога Дома культуры, заслужанага дзеяча культуры БССР Счансновіча Мікалая Ігнатавіча і выказвае глыбокае спачуванне сям'і і блізкім нябожчыка.

Калектыў Рэспубліканскага Дома народнай творчасці смуткуе з прычыны заўчаснай смерці заслужанага дзеяча культуры БССР, былога рэжысёра народнага тэатра Баранавіцкага ГДК Счансновіча Мікалая Ігнатавіча і выказвае спачуванне сям'і нябожчыка.

Беларускае тэатральнае аб'яднанне глыбока смуткуе з выпадку смерці заслужанага дзеяча культуры БССР Счансновіча Мікалая Ігнатавіча і выказвае спуч ванне родным і блізкім нябожчыка.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР Минск

Друкарня выдавецтва «Звязда»

Індэкс 63856. АТ 04001

Літаратура і мастацтва 4

Пятніца, 3 студзеня 1969 года

© PDF: Kamunikat.org 2023 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2023